23. szám. XIX. évfolyam. Budapest, 1902. deczember 15.

Előfizetési díj:
Negyedévre ... ... 2 kor.
Félévre ... ... 4 kor.
Egész évre ... ... 8 kor.
Egyes szám 40 fill.
Megjelen havonkint kétszer.

HERKULES

SZERKESZTIK
PORZSOLT JENŐ. PORZSOLT KÁLMÁN.

Szerkesztőség:
IX., Ferencz-körut 31. szám, I. em.

Kiadóhivatal:
VIII., József-körut 43. szám, földszt.

Az Achiles Sport-Egylet, Aradi Korcsolyázó-Egylet, Budapesti polgári lövészegyes., Budapesti Torna-Club, Beregszászi Korcsolyázó-Egylet, Bpesti hegyvidéki Turista-Egyl., Budapesti Torna-Egylet, Délvidéki Kerékpár-Egylet, Debreczeni Korcsolyázó-Egylet, Debreczeni Torna-Egylet, Fővárosi Vivó-Club, Érsekujv. Vivó- s Torna-Egyes., Győri Csónakázó-Egyesület, Gyöngyösi Korcsolyázó-Egylet, Kassai Korcsolyázó-Egylet, Kassai Tornázó- és Vivó-Egyes., Kolozsvári Athletikai Club, Kolozsvári Korcsolyázó-Egylet, Körmendi Athletikai Club, Kunsztmártoni Csón.-Korcs.-Egyl., Lévai Torna- és Vivó-Egylet, Lőcsei Korcsolyázó-Egylet, Lőcsei Vivó- és Torna-Egyesület, Magy. Testgyakorlók Köre, Márm.-szigeti ifj. Torna-Egylet, Magyar Uszó-Egylet, Maros-Vásárhelyi Torna-Egylet, Magyar-Óvári Torna- s Vivó-Egyl., Maros-Vásárhelyi Kerékpár-Egylet, Maros-Vásárhelyi Korcs.-Egyl., N.-Bányai Torna- és Korcs.-Egyl., Nagy-Enyedi Korcsolyázó-Egylet, Nagy-Kanizsai Torna-Egylet, Nagy-Kállói Korcsolyázó-Egylet, Nemzeti Hajós-Egylet, Neptun Bpesti, Evező-Egylet, Ó-Becsei Kerékpár-Egyes., Ó-Budai Torna-Egylet, Pécsi Athletikai Club, Pápai Korcsolya-Egylet, Pozsonyi Torna-Egylet, Privigyei Korcs.-Egylet, Rimaszombati Korcs.-Egylet, Quarnero Csónakázó-Egylet, Sátoraljaujhelyi Korcs.-Egylet, Selmeczi Akad. Athléta Club, Soproni Korcsolyázó-Egylet, Soproni ev. főgymn. testgy. Köre, Sportkedvelők Köre, Szabadkai Sport-Egylet, Szabadkai Torna-Egylet, Szarvasi Korcsolyázó-Kör, Szatmár-Németi torna és vivó-egyl., Szegedi Csónakázó-Egylet, Szegedi Korcsolyázó-Egylet, Szegedi Torna-Egylet, Székely-Udvarhelyi Korcs.-Egylet., Székesfehérvári Korcs.-Egylet, Szegedi Kerékpár-Egyesület, Szászvárosi Athletika Club, Szolnoki Korcsolyázó-Egylet, Temesvári Korcsolyázó-Egylet, Torontáli Korcs.- és Hajós-Egylet Torontáli Athletikai Club, Tordai Korcsolyázó-Egylet, Ujvidéki Kerékpár-Egyesület, Veszprémi Torna-Egyesület, Zsombolyai Athletikai Club

HIVATALOS KÖZLÖNYE.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter ő nagyméltósága 47,020. számu rendeletével ajánlja e lapot Magyarország összes tanintézeteinek.

A tornatermek fütése.

Az iskolai épitkezéseknél a multban az volt a szokás, hogy mikor már minden tárgy és osztály megkapta a szükséges termeket, akkor gondoltak a tornateremre. Igy aztán rendesen, miután minden iskolaépitkezésnél szük volt a hely, a tornaterem a föld alá, vagy félig a föld alá, a pinczébe került. Még jobb esetben ugy segitettek a dolgon, hogy valamilyen régi termet jelöltek ki tornateremnek, mely persze épen nem volt arra való. Ha az ily teremben tornát tanitó látja a most közelben épült külön álló, hatalmas tornacsarnokokat, bizony elfogja az irigység, jobban mondva a vágy, hogy az ő iskolája is birjon már valahára jó tornateremmel.

De különös, hogy e csarnokok mestere meg igy télidőn vissza kivánkozik a kis pinczehelyiségbe, hol, mint mondja, legalább meleg volt, mig itt a magas teremben a korai órákban a foga is vaczog. — Azt mondják ugyanis, hogy e termek még 11 fokra sem melegithetők fel. Mi, kik pedig tanitottunk már nagy csarnokokban is, állithatjuk, hogy bármely nagy terem befüthető, de csakis ugy, ha a kályhák, különösen a mostanihoz hasonló hidegekben folyton fütve legyenek. Ha csak reggel fütenek be a terembe, ugy az csak sok óra mulva lesz kellő hőmérsékü.

Itt nem lehet takarékoskodni sem a tüzelő anyaggal, sem a szolgák munkájával. — Előfordul néha, hogy a tornateremben egy napon csak egy két óra van, ilyenkor a szolgák ugy gondolkoznak, hogy azért nem érdemes jól befüteni. Másnap aztán akárhogy füt, nem lesz meleg a terem.

Aztán a kissé hidegebb terem sem volna néha nagy baj, ha volna mellette jobban fütött öltöző, hol a tanulók a tornához felöltözhetnének és innen mehetnének a terembe. Ugyde nagyon kevés iskolánál van ilyen elég tágas öltözö. A kályhák sem minden teremben kellő nagyságuak, pedig ettől függ a fütés egyenletes jósága. — A tornatermekben nagyon helyesen ujabban két kályhát állitanak fel, de ezekben aztán égjen is a tüz!

Azért kell a tornatermekben sokkal jobban füteni mint más tornatermekben, mert itt a felvert port minden óra után ki is kell ereszteni a legfokozottabb szellőztetéssel.

De bármily jól épitett és berendezett tornateremben is előfordulhat, hogy a terem hideg; az a fő kérdés, hogy mit csináljon ekkor a tornatanár. — Több helyen szokás, hogy ilyenkor a tanár nem vezeti le a fiukat, hanem vagy valami tornaügyi dologról beszél, vagy olvastat velük valamit. — Ez mindenesetre jobb megoldás, mintha pár gyerek tüdőgyulladást kapna, de igy a fiuk megsem erősödnek, mi pedig a fődolog. — Más tornatanár a hideg teremben egész órán szabadgyakorlatokat végeztet, hogy az egész osztály folytonos mozgásban legyen.

Ez még a legjobb megoldás, csak mindjárt a sorba állás után gyors mozgásokat végeztessünk és futva öltöztessük fel a kimelegedett fiukat.

A hideg teremben sem rendgyakorlatokat, sem szertornázást nem végezhetünk, mert különösen a szertornázásban való állingálásban hülnek meg a tanulók. A rendgyakorlatokat kabátban és kalapban tanithatjuk, de csakis a kevésbbé megerőltetőket. A játékok közül is csak azokat vehetjük elő, melyekben minden tanuló állandó mozgásban van.

Vannak iskolák, hol a tornatanár a helyett, hogy a hideg terembe vezetné a fiukat, elvezeti őket csapatosan sétálni. Ezen szokás sem rossz, csak birja a tornatanár a sétát 4—5 órán át; mert a fiuk magukban mégse mehetnek.

Mindenesetre az első dolog a hidegben a fütés, de azért a hideg ne tartóztasson vissza bennünket a tornázástól, hanem csak a fent emlitett módokon. Azonban a hideg teremben való tornázásnál is többet érne a korcsolyázás. Azért, a ki csak teheti a tornatanárok közül létesitsen az iskola mellett jégpályát és vezesse oda a fiukat, akkor aztán nem sokat törődünk a tornatermek fütésével. *L. M.*

Az ifjusági játékokról.

A játék az emberi élet első költészete

Richter

Irta: *Kárpáti Béla.*

(Vége.)

Hiszen figyeljük csak meg, vagy a mi még jobb, vegyünk részt egyszer valamelyik ügyesebb játéknál s azonnal magunknak is lesz alkalmunk tapasztalni, menynyire fejleszti az érzékeket, a szemet, fület s mennyire ügyesednek kezünk mozdulatai. Mily fokozott figyelemre van szükség, hogy az ellenfél részéről hirtelen meglepetéseknek ne legyünk kitéve s mily gyakran juttat a játék érdeke abba a helyzetbe, hogy a döntő pillanatban magunkat villámgyorsan valamely ügyes tettre vagy fogásra elhatározzuk. A lélekjelenlét, a gyors elhatározás — mire az életben oly sokszor szükségünk van, — s mit a gyermeki életben másutt aligha van ily bő alkalmunk nevelhetni, épen itt fejlődhetik ki legjobban. A veszekedőnek békülékenynyé, a büszkének engedékenynyé, a gyávának bátrabbá kell lennie — különben nincs játék.

A játékot űző ifju nem panaszkodik sem hidegről, sem melegről; ő nem érez sem szomjat, sem fáradságot, nem retten vissza egyhamar nagyobb erőmegfeszitéstől sem, mi több örömmel vállalkozik arra. Az itt elért sikerek vagy balsikerek azon tudatot keltik benne, hogy az önuralomnak sokszor mily nagy mértékére van szüsége, hogy alkalom adtán erőit megfeszitve, a lehető legjobbat tegye azon párt érdekében, amelyhez a játék közben tartozik. A jókedv és vigság, mely játék közben erót vesz rajta, felderitik egész lelkületét. Kinek az ifjusága nem volt játékos, az nem is volt boldog soha. Nagyon találóan fejezi ezt ki Arany János, a mikor egyik költeményében igy kiált fel: »Az ifjuságnak szép kertjébe, vaskorláton néztem át.“ Barátság, pajtásság, összetartás, testvériség, összeférhetőség, közszellem mind mind az ifjusági játékok nemes gyümölcsei. Itt érzi először az ifju, hogy ő csak egyik szerény tagja a játszó társaságnak, hogy ő egymagában semmit sem tehet, csak a többivel egyetemben. Itt játszva tanulja-meg az *engedelmességet* és saját akaratát a közczél szempontjából a másoké alá rendelni és ha játszótársai bizalmából a játék élére jut, megtanulja a parancsosztogatást is. Egyszóval *az ifjusági játékok* mintegy átmenetet képeznek a társadalmi élethez, mondhatnók annak igen jó előiskolái, a hol már idejekorán hozzászokik az ifju nemcsak egyedül magáért, hanem a *köz*-ért is tenni valamit s a hol, úgy mint később az életben, egyenlő jogai és kötelességei vannak minden egyesnek.

Nem kicsinylendő mindezek hatása a szellemi tevékenységre sem. Az ott megszerzett élénkesség, türelem és kitartás lehetetetlen, hogy itt is meg ne teremje a maga jó gyümölcseit. A mellett magának a tanitónak nem nyilik sehol sem oly bő alkalma növendékei szellemi és testi erőit, jó és rosz tulajdonságait annyira kiismerni, szenvedélyeit korlátozni, gyengéit orvosolni, mint játék közben, különösen ha ő nemcsak azok vezetésére és felügyeletére szoritkozik, henem olykor-olykor maga is tényleges rész vesz azokban.

»Helyes és tökéletesen igaz az, — irja dr. *Berzeviczy Albert**) — a mit az ifjusági játékok lelkesült pártolói azok megkedveltetésére és védelmére felhoznak. Hogy a *a testedző játék* a testgyakorlat minden nemei között a *test-* és *lélekképzés* legtöbb momentumát egyesiti magában, az izmok legtöbb oldalu munkája mellett képzi a jellemet, midön kitartásra, türelemle, figyelemre, önuralomra, sőt önalárendelésre s ez által önzetlenségre és önfeláldozásra is szoktat; de egyuttal frisseségre, lélekjelenlétre, bátorságra és határozottságra tanit, hidegvérűségre, tett- és akaraterőre edz s lecsiszolja a természeti hibákat. Másrészt jótékonyan képezi a kedélyt, midőn a tanulók s játékot vezető tanárok között szivélyesebb viszonyt létesit, közöttük a szeretet kötelékét hozza létre, a tekintély és fegyelem kapcsának meglazulása nélkül. Végül alig vonható kétségbe, hogy annak a ténynek, miszerint az angol művelt osztály nemcsak *élethosszára* nézve, *de a testi erők ruganyosságának megőrzése* tekintetében is a kontinens majdnem minden népén túltesz, nagyrészt az angolok sportkedvelesében, úgy nevelésükben, mint társadalmi életükben meggyökeredzett *testedző játékaikban* keresendő az oka s hogy az ókor népeinél is a testgyakorlás különböző nemeinek okos kultiválása egybe-

---

*) Dr. Berzeviczy Albert: Az ifjuság testi neveléséről.

esett ama népek virágzási korszakával, mig a nyilvános játékok és versenyek elhanyagolása, vagy elfajulása a nemzet hanyatlását, vagy elfajulását jelezte.

Az 1883 ban tartott országos tanitói képviseleti közgyülésnek a játékra vonatkozó határozatai, miket a vallás- és közoktatásügyi minister 1885 évi 19,216. sz. a kelt rendeletével is jóváhagyott, a következők:

A játéknak, mint a nevelés egyik eszközének előnyei;

1 Jótékony hatású a test kifejlődésére és megizmosodására. Játék közben élénkebb lesz a tüdő munkássága, a gyorsabb vérforgás pirt önt az arczra, csillogóvá teszi a szemeket s az egész gyermek felfrissül.

2. A játék nemcsak az izmokra hat, henem éppen akkor, mikor a szemet, kezet ügyesiti s a derekat hajlékonyabbá teszi, ugyanakkor ébreszti a tanuló figyelmét szaporitja erejét, növeli bátorságát, kitartását s előmozditja lélekjelenlétét s ekképen képezi és gyakoroljá szellemi erőit is. Vagyis a játék megszerzi a testnek azt a rugékonyságot, mely által a lélek akaratának biztos, alkalmas és gyors végrehajtója lesz.

3. A játék a gyermeki szellemet produkczióra vezeti, melyet kényszer nélkül szabadon is csak azért visz végbe, hogy a játékban előforduló nehézségeket legyőzze. Épp azért, a mit a gyermek játékközben tesz, lélektanilag is fontosab és többetmondó, mint a mit a parancsolt munka közt végez.

4. A játék szabályokhoz van kötve. E szabályokat a játszók önként alkotják, vagy legalább elfogadják. Játék közben az igy megállapitott szabályokat megtartják, hevöket kölcsönösen korlátozzák, egymás iránt türelmesek. Ekkép a játékban az alkotmányos élet első csiráit nyeri a gyermek.

5. A játékok sok esetben dalolással járnak. Játékdalaink közt sok a művészi szépségű, társas játékaink közt a drámai lefolyású. A játékok tehát alapul szolgálnak az aesthetikai képzésnek is.

6. A játék örömet okoz, mert feltalálni valamit s a feltalált dolgot véghez vinni, szóval sikerre jutni, minden korban örömet szerez »Az öröm pedig a legjobb idegerősitő szer.« (Herbert Spencer.)

7. A játék megujitása felfrissiti a munkára szükséges erőt.

»Hogy minő kihatása van a rendszeresen űzött játéknak — irja *Suppán* V, *) — *a nemzet jellemére*, azt valamennyi nemzet között éppen az angol mutatja, ki bárhol tartozkodjék, legerősebben szit nemzetiségéhez és a legszivósabban érdeklődik hazája iránt. *Ezt a közszellemet az angol iskolákban űzött játékok neveltek nagyra*, melyekben az egyesek megtanulták saját érdekeiket a közérdeknek alárendelni, melyekben az egyes tanuló pártja győzelmeért, iskolája dicsőségeért küzd. Ezek midőn kilépnek az életbe és látkörük bővül, a hazát játszótársaságuk gyanánt nézik s érette ugyanazon energiával lépnek so ompóba, melyet »College«-ők becsülete szolgálatában megszoktak. Igy tehát *úgy a testi nevelés érdekében, mint általános nevelési szempontból a játéknak weghasonlitása iskoláinkban feltétlenül szükséges.*

Mindezek után azon kérdés merül fel, vajjon hogy van az, hogy az ifjusági játékok, daczára az eddig elmondottaknak, már rég nem törtek maguknak utat az iskolába, visszafoglalandó azon méltó helyet, a melyet ott az ókor népeiné birtak?

Felelet: ennek többféle oka van. Az egyik főok mindenesetre az, hogy a modern iskola és annak tudományban gazdag és tulkomoly professzorai először is *fegyelmezetlenséget* láttak a gyermekek játékában; másodszor attól féltek, hogy a gondjaikra bizott csemeték nem lesznek elég tudósok, hogy ha még a testgyakorlatra is forditanak időt. Azért nem csak hogy általában nem mivelték, hanem üldözték az ifjusági játékokat, nem is gondolva arra, hogy ez által mily nagy kárt tesznek az Úr kertjében, A tehetősebb szülők dehogy tettek volna a tudós professzorok ellenére; hogy pedig a kevésbé vagyonos szülők hogyan gondolkoztak volna a testgyakorlatok felől, azt Petőfi „Vizen" czimü verséből tudjuk meg, a hol evezés közben ezeket mondja:

Apám, ha mostan látnál,
Tudom, mondanád:
„Az ördög hurczol arra,
Szaggatni a ruhát!"

Hozzájárul mindezekhez még az is, hogy a mai ifjuságban a korai érettség általános részvétlenséget, úgynevezett *blasirtságot* teremtett. A III—IV. osztályú gymnasista méltóságán alulinak tartja a játéktéren való futást vagy labdázást. Szerinte ez már nem hozzá illő foglalkozás, mert hiszen a nevelő úr, a mama, sőt még a papa is szivesebben látja, ha még megmaradt csekély szabad idejét komolyabb foglalkozással, például olvasással tölti el. „Nálunk egy csolnakázó ministert el sem tudnának képzelni, pedig Angolországban ez ép oly közönséges, mint nálunk például egy kártyázó minister" — mondja dr. *Fodor József* egyetemi tanár úr egyik akadémiai értekezésében.

Az ellenfelek — mert azok még jelenben is vannak — első sorban is attól rettegnek, hogy az »ifjusági játékok« könnyen időt rabló »*játszisággá*« fajulhatnak el a mi azután nagyon káros hatású volna az ifjuság jövőjére. Nos hát elfajulni a legnemesebb intézmény is elfajulhat, avagy a jelenleg divó, egyoldalu nevelés maga is nem-e elfajulása valami nemesebbnek? Mi azonban az ifjusági játokokat csak mint komoly és testi nevelést kiegészitő foglalkozást sürgetjük és pedig mindig a tornatanárok felügyelete alatt. Az ifjusági játék, természeti szükség, a tornázás emberi alkotás; egyik sem fölösleges, mindkettő szükséges. Az ifjusági játék legyen a tornázás végczélja, vagyis a tornaórákban elsajátitott erő, ügyesség, élénkség a játék közben találjon gyakorlati alkalmazást.

*) *Suppán Vilmos*: Az ifjuság testi neveléséről. Két jelentés. Budapest. 1891.

Egy további igen gyakori ellenvetés, hogy a játékok könnyen ártalmassá válnak az egészségre, sőt *veszélyesek* is. De hiszen ez ellenvetés eddig a tornázás ellen is tétetett s erre mondta *Spiesz* igen találóan: „A kovácsnak orvosság, a szabónak halál.“ Sőt *Eton* igy kiált fel: „Semmiféle testmozgás mindenesetre a legkevésbbé veszélyes dolog“ — tehát meg se szülessünk!

Különben, a ki mindig a veszélytől tart, annak az utczára sem szabad kilépni, mert hiszen ki biztosit bennünket arról hogy nem szakad-e az emeletes házról a felügyeletünk alatt és mellettünk járó gyermekre valamely- tégla- vagy párkánydarab? Már pedig nagyon furcsa volna már most ebből tovább következtetve azt mondani, hogy: miután az utczán való járás veszélyes tehát ne járassuk a gyermekeket iskolába! Vagy megfontolja e az a szülő, a ki igy gondolkozik, mily rendkivüli veszélynek teszi ki a gyermekét abban a pillanatban, a mikor avval a vasutra, gőzhajóra, avagy csak kocsira is ül? A vasut összeütközhetik, a hajó elsülyedhet, a lovak megbokrosodhatnak stb. stb. „A szülői szeretet áldása — irja dr. Szigetvári Iván*) — ebben a formában valóságos átokká lesz a gyermekekre. A tulságosan őrzött gyermek csüggeteg, tehetetlen lesz; szüleink félelme, a mit érte kiállanak, ő rá is átragad s ha aztán valami veszélybe jut, pedig az élet tele van veszélylyel, hiányzik benne az elhatározottság, az önmagán segiteni tudás. Az Isten mentsen meg minden gyermeket az ilyen neveléstől. Okos nevelő csak azt a koczkázatott kerüli, a hol a veszély vagy bizonyos, vagy legalább is valószinü; nem enged korcsolyzáni látszólag gyönge jégen, fürdeni ragadós, őrvényes folyóban, mászni olyan fára, mely terhet nem bir, vagy ágainak alkata nem engedi meg a mászást stb. Egyebekben pedig legyen jelszavunk: *adjuk vissza az ifjuságnak a játékot, hogy legyen ifjusága!*“

Hogy minden játék okkal-móddal játszható, a mellett bizonyit legjobban az is, hogy dr. Eitner igazgató Görlitzben (Németország) 10 év óta játszatja az általában legveszedelmesebbnek tartott „Football“ (Rugdaló labda) nevű játékot is s ez idő alatt egyetlen-egy baleset sem adta elő magát.

De rendelkezésünkre áll a játékok egész serege, melyekben egyáltalán semmiféle veszély sem rejlik. Hogy csak nehányat is emlitsünk a *futójátékok* közül, például: Menekülő, Róka, róka gyere ki, Medvefogó, Tolvajűző, Előlőrsjáték, Fogoly, Fogolyszabaditó, Kötekedő, Üsd a harmadikat, Kinai fal, Körfutó, Vadember, Körharcz, Botrablás, Csalogató, Fehér-fekete, Tolóharcz a körben, Futvaütő, Madárkereskedő stb.: a *labdajátékok* közül pedig: Hosszuméta, Füleslabda, Kőrrugó, Labdahajszoló, Rejtőróta, Frissitő, Labdakergető, Kanászos, Négyes méta, Labdaharcz, Ütügető, Kótya, Duplex, Benforgó, Ötös méta, Várjáték, Határrugó, Labdaöklöző, Labdaháború, Határvédő, Kapós, Városromlás, Sintérméta stb.

*) *Dr. Szigetvári Iván*: Ifjuságí játékok és kirándulások. Budapest. 1892.

Végül azon kérdésre, hogy mik tehát a legsürgősebb teendők *az ifjuságí játékok terseszlésa ügyében*, a következőket válaszoljuk:

1. Szükséges, *hogy az ifjuságí játékok mielőbb kötelezőleg vezettessenek be az iskolába, de főképen a középiskolákba.*

Erre már számos példát találunk. Igy például az osztrák közoktatásügyi minister egyik újabb rendelete értelmében az állami középiskolák igazgatói felhatalmaztatnak a beiratások alkalmával a tanulóktól fejenkint 1 frt dijat*) beszedni (a szegénytanulók természetesen ez alól is felvannak mentve); az ebből származó jövedelem az ifjuságí játékokra forditandó. Rendeli továbbá, hogy az órarend ugy készitendő, hogy minden osztály legalább egy délutánt játékra fordithasson, mely délutánra irásbeli házi feladatok nem adhatók. Egyuttal meghagyja az igazgatóknak, hogy mindannyiszor tegyenek jelentést, valahányszor magánosok vagy hatóságok részéről e czélra valami adakozás történik.

2. *Szükséges, hogy a jelenleg testi gyakorlatra forditott heti 2 óra legalább is 4-re emeltessék, azaz hetenkint legalább is egy délután játékra forditandó**) a mikor a tanulók minden irásbeli feladat alól felmentendők.*

3 *Szükséges, hogy úgy a kormány, mint a város hatóságok első kötelességüknek ismerjék czélszerű játékterekről gondoskodni.*

Igen üdvös, ha a játszóhely az iskola udvarán vagy lehetőleg annak közvetlen közelében aan; de ilyenek hiányában a távolabbra eső helyek, sőt a katonai gyakorlóterek is felhasználhatók: *Londonban* 28 játszótér van, *Manchesterben* 11, *Bradford* városa 200.000 font sterllnget költött játszóterekre; *Berlinben* 4, Stuttgartban 2, vagyis röviden Németországban a legutóbbi kimutatás szerint 441 város rendezett be czélszerű játéktereket. Francziaország, Svájcz szintén szép számmal van képviselve. Hasonlóképen Ausztria; *Bécsben* a császári parkok állanak az ifjuság rendelkezésére. *Badenben* a néhai Albrecht főherczeg egy 10.000 m.² területet ajándékozott erre a czélra. Nálunk fájdalom, igen kedvezőtlen a statistika. A legszomorúbb mindenesetre az, hogy szép fővárosunk ez idő szerint *egyetlen-egy játszótérrel sem bir*. Egyes vidéki városok e tekintetben jó példával járnak elől. igy: Pozsony, Nagyvárad, Zenta, Sárospatak, Ungvár birnak tudomásom szerint jelenleg már játszóterekkel.

4. *Óhajtandó, hogy „az ifjuságí játékok előmozditására és terjesztésére“ mielőbb egyesületek alakuljanak.* Az Angol- és Németországban működő ily egye-

*) Angolországban egy-egy gazdagabb egyetemi hallgató évenkint körülbelül 300—400 forintot költ a játékra.

**) Az »Orszgos Közegészségi Egyesület» által kiküldött bizottságban *Vándory* heti 3 torna- és egy játékórát, *Nagy Sándor* minden napra felváltva torna és játékórát, *dr. Dollinger* a játéknak mindennapi gyakorlását, *Szedlácsek Lajos* a heti 2 tornaórán kivül, mentől több időt kivánt a játék számára.

Az angol fiuk körülbelül heti 25—30 órát töltenek a játéktéren.

sületek bámulatos tevékenységét fejtenek ki s ritka szép eredményeket mutathatnak fel. Az egyetemi hallgatók kebeléből alakult jászó társaságok amazok részéről külön tanfolyamokban oktatnak a játékra, sőt anyagi támogatásban is részesülnek.

Jelen értekezésemnek nem lehet jobb befejezése mint az, hogyha legvégül *dr. Szigetvári Iván* a játékok e buzgó terjesztőjének, az „Országos középiskolai tanáregyesületnek" 1892-ben, Pozsonyban tartott felolvasása végszavait ismétlem:

A közönséghez is van egy szavunk, egy *kérő szavunk.* Ha valamennyire sikerült meggyőzni, hogy a testi nevelés reformjára szükség van, *támogassák önzetlen törekvésünket.* Az állam nem tehet mindent: tudjuk, hogy *a társadalom áldozatkészségre leszünk utalva.* Gondolják meg, hogy gyermekeikért hoznak áldozatot és legyenek meggyőződve, hogy a testi nevelés helyes útra terelésével meg fognak szünni a panaszok, a mik évek óta hallatszanak a túlterhelés miatt, nem egészen ok nélkül. Azt is gondolják meg, *hogy ha az igazi játékhoz sikerül visszaterelni az ifjuságot, részben lélekölő, erkölcsrontó szórakozásoktól tereljük el, a kisebbeket a hitvány pénzjátékoktól, a nagyabbakat talán kávéháztól, kártyától, totalisateurtől vagy más szerencsejátékoktól.*"

Jobb- és balkezüség.

Kemény Ferencz.

A szerző Ambidextria czimen a Paedagogiai társaságban egy hosszabb tanulmányt olvasott fel, melyet a társulat közlönye most hoz, mi e nagyon érdekes tanulmányból két részletel közlünk, egyik a balkezüség okairól, másik a leszoktatásról szól:

Okok, magyarázatok.

A balkezűségnek okait sokféleképen igyekeznek megmagyarázni; *igyekeznek,* mondom, mert ezek a sok tekintetben egymásnak ellentmondó okok inkább csak feltevéseknek látszanak, kibuvóknak, melyekhez a tudatlanság vagy zavar folyamodik. A jobb áttekintés kedvéért ajánlatos, a jobbkezűség magyarázóit a hypothesisek szerint eleve két külön csoportba osztani; az egyikbe tartoznak azok, a kik anatómiai (tehát belső) okokat tételeznek fel, a másikba azok, a kik csak megszokást és szoktatást, tehát külső okokat ismernek el. Ezen különböző nézetek megismerése után megfogjuk vizsgálni vajjon a tapasztalati, s főleg élettani jelenségek alapján nem lehet- e vegyest és felváltva öröklött hajlamot és szoktatást feltételezni.

Lássuk mindenekelőtt az első csoportbelieket, az anatómusokat, a kik általában azt vallják, hogy a jobb felső végtagot dúsabban járja át a vér, mert ütőere az aortának külön elágazása; hogy továbbá az agynak balfele, mely a test jobboldali részének ideggóczait tartalmazza, erősebben van kifejlődve, mint a joboldali agy.

Vannak, a kik balkezűségnek okát abban lelik, hogy a balkar ütőere közelebb ered a szivhez, mint a jobb karé. Bude német tudós azzal magyarázza, hogy a sziv baloldalon van, s az ember már az őskorban erre tette a balkezét, hogy a jobbal megvédhesse magát ember és állat ellen. Ez a hypothesis tetszetős és analogonjára talál a (jobbkezű) vivóknál, a kik a biztosabb megvédelmezés érdekében egész baltestüket hátrább vonják De kérdés vajjon a Bude ős emberei miért nem tették jobbkezüket szivükre, a mikor is a ballal védhették volna meg magukat. Hiszen a kardot épp azért hordjuk a baloldalon, hogy a jobbkézzel hüvelyéből könnyebben és gyorsabban előránthassuk.

Mások azt a magyarázatot adják, hogy az emberek az agy mindkét felének eredetétől fogva egyenlő müködését mindinkább az egyik félnek közremüködésére szoritották, a mi aztán az egyik (m. p. rendesen a jobb) kéznek használatát vonta volna maga után. Ez azonban lényeges tévedés és az okoknak az okozattal való felcserélése, mert *Samuel* ezt irja: „A jobbkezüség a balagynak nagyobb gyakorlását vonja maga után. Ezzel az agynak kevésbbé gyakorolt része lassanként elveszti befolyását és bizonyos izmokra való hatalmát."

Valamint Lueddeckens, ugy James Mark *Baldwin* is az agy bal félgömbjének túlsúlyát tekinti a jobbkezűség természetes okának. Baldwin „Die Entwickelung des Geistes beim Kinde und bei der Rasse" (Berlin 1898) cz. művében érdekesen irja le azokat a kisérleteket, a melyeket kis leányával zsenge kora óta végzett. Mindenek előtt nem engedte, hogy a gyermeket mindig ugyanazon a karon hordják; azután a negyedik hónaptól a tizedikig naponta egy bizonyos időben kényelmes ülőhelyzetbe fektette és különböző tárgyak után engedte nyulni, melyek vagy 10 hüvelyknyi távolságban voltak elhelyezve. Ekkor a kisleány 577-szer nyult a jobb kézzel 568-szor a ballal és 1042-szer mindkettővel a tárgyak után. A mikor tehát izomerőt nem kellett kifejteni, a két kéz használatában sem volt kölömbség észlelhető. Mihelyt azonban 12—15 hüvelyknyire nagyobitotta a távolságot s ezzel már számbavehető módon fokozta a physikai megerőltetést, a bal kéznek használata mindinkább csökkent és a gyermek 80 eset közül 74-szer nyujtotta ki a jobb, csak 5-ször a bal, egyszer pedig mindkét kezét.

(Folyt. köv.)

Különfélék.

Korcsolya verseny. Benke Gyula jubileumi emlékverseny Magyarország mükorcsolyázó bajnoka czimért. Tartandó 1903. január 27. (kedd) és 28. (szerda) napján a Budapesti Korcsolyázó-Egylet városligeti természetes jégpályáján.

1903. január 27-én délután 3 órakor.

Előirt gyakorlatok: a Budapesti Korcsolyázó-Egylet versenyszabályainak 12, 13, 14, 15, 24*a*—*b*, 25*a*—*b* 33—*a*—*b*, 34*a*—*b*. Elérhető legnagyobb pontszám: 174

1903. január 28-án délután 4 órakor.

Szabadválasztás szerinti gyakorlatok maximális 4 percznyi időtartamig. Elérhető legnagyobb pontszám: 84. Sokszorozó szám: 7. Az összeredményben elérhető legnagyobb pontszám: 258. A győztes „Magyarország mükorcsolyázó bajnoka 1903. évre" czimet, arany bajnoki érmet és oklevelet nyer.

Tét 6 korona. Nevezési zárlat 1903. január 23-án esti 8 órakor.

Dr. Busbach Péter jubileumi emlékverseny Magyarország gyorskorcsolyázó bajnoka czimért. Tartandó 1903. január 27. (kedd) és 28. (szerda) napján a Budapesti Korcsolyázó-Egylet városligeti természetes jégpályán.

Kettős 500 méter hosszu pálya két egyenként 180°-os kanyarulattal, 25 és 30 m.-es görbületi sugárral, 60 m. keresztezési vonallal.

Időbeosztás:

Január 27 én, kedd, délután 1 órakor 500 m.-es futam.

Január 27-én, kedd, délután 2 órakor 5000 m.-es futam.

Január 28-án, szerda, délután 1 órakor 1500 m.-es futam.

Január 28-án, szerda, délután 1/23 órakor 10,000 m.-es futam.

A győztes „Magyarország gyorskorcsolyázó bajnoka 1903. évre" czimet, arany bajnoki érmet és oklevelet nyer.

Tét 6 korona. Nevezési zárlat 1903. január 23-án este 8 órakor.

A versenyekre a Budapesti Korcsolyázó-Egylet versenyszabályai kötelezők.

A nevezések „Budapesti Korcsolyázó-Egylet versenyt rendező bizottsága Budapest, Városliget" czimen küldendők be.

Budapesti Torna-Club — Vienna Cricket and Football Club 1:1 eldöntetlen. E hó 7—8 napján befejeződött tehát a szinte végtelen hosszúra nyult football-szezón.

Éppen kél esztendeje annak, hogy a Magyar Labdarugók Szövetsége megalakult s rögtön kiirta a football-bajnokságot, melyekért 1901. évi február elején már küzdöttek a magyar csapatok s játszanak azóta szakadatlanul, mert hiszen tavaly télen — nem lévén hó — nem pihentek footballistáink. Szinte örülünk a hónak és a dermesztő hidegnek, mely e, közel két esztendőre nyult football-idénynek, végre-valahára véget vetett.

Hogy egyesületeink a napok óta dühöngő hóvihar daczára mérkőztek, az egyrészt a külföldi csapatokkal szembeni, másrészt az érdeklődő publikum iránt tartozó kötelezettségüknek volt tulajdonitandó. Az illető idegen egyletekkel ugyanis már hónapokkal ezelőtt állapodtak meg — elég könnyelműen, — a publikum érdeklődését pedig a hirlapok utján keltették fel s igy kötelességük volt a dermesztő hideg s a napok óta dühöngő hóvihar daczára mérkőzéseiket megtartani.

Vasárnapon a B. T. C. állott a Cricketerekkel szemben. A pályáról az óriási mennyiségű havat féligmeddig eltakaritották s igy a mérkőzést valahogy meg lehetett kezdeni. Mindkét csapat egy csomó tartalékjátékost állitott be. B. T. C. kezd s röktön offenzivába lép; csatárai erélyesen ostromolják a bécsi kaput, melyet Wagner brilliánsan véd. Az ostromnak azonban nemsokára eredménye van a róka a védtelenül marad kapuba beröpiti a labdát. A bécsiek is akczióba lépnek s támadásuknak eredményekép a félidő vége felé goalhoz jutnak. A második félidő elején észlelhető mindkét csapat kimerülése, melyet a csuszamlós talajon való futkosás okozott. A játék tempója lanyhul s a küzdelem nagyon unalmas jelleget ölt, melyhez még a leszálló köd és szürkület okozta félhomály járnlt.

Goalt egyik csapat sem ért el, ugy hogy az eredmény eldöntetlen maradt.

A B. T. C. csapata eleinte sok tűzzel és kedvvel támadott, de az első félidő végén, s különösen a második félidőben nagyon lanyhán és fáradtan játszott. Csatárai közül csak Balázs érdemel dicséretet ügyes technikára és gyorsaságra valló játékával. Ott tulzott buzgósága nem mindig volt helyes s Minder is akkor játszott jól, mikor nem mint összekötő hanem mint balszélső segitette csatártársait. A fedezetek közül Skrobák kitert magáért; a védelem többi tagjai azonban nem álltak hivatásuk magaslatán. A B. T. C. kapujában ezuttal először játszó Sipos figyelemre méltó tehetség, kinek nyugalma és ügyes helyezkedése a legjobb kapuvédek modorára emlékeztetett.

A Cricketereknél Wagner remekelt; a legélesebb lövéseket biztonsággal védte s megmentette csapatát az esetleges vereségtől.

A csatársorban Bugnó és König (ez utóbbit a jókedvü publikum hamarjában Kubeliknek keresztelte hosszu haja miatt) kiváltak szép játékukkal, mig a fedezet sorban Deckner és Elgle, a hátvédek közül Siems érdemel említést. Biró: Pozsonyi Imre volt; biráskodása ellen nem lehetett senkinek sem kifogása.

Publikum a dermesztő hideg daczára nagy számban volt künn s dicséretesen kitartott a késői football-mérkőzés végéig. *S.—V.*

A Budapesti (Budai) Torna-Egylet f. hó 7-én tartotta meg ez évi disztornáját Attila-utczai szép csarnokában.

Mint a budai disztornákon rendesen, ugy ez évben is a szép hölgyek koszoruja övezte körül a tornászoknak fenntartott helyett, mely csaknem kicsinynek bizonyult a Rákóczy induló hangjai mellett felvonuló 60 tornász elhelyezésére.

A szabadgyakorlatokat Bélyi Mihály vezetése alatt 54 tornász, hosszu farudakkal, teljes preczizitással végezte és egyszerüségük mellett is igen tetszetős képet nyujtottak.

Ezen kettős gyakorlatot csakhamar a csapattornázás váltotta fel, mely zeneszó mellett folyt a külön-

féle szereken és igen jól sikerült. Itt főleg az I-ső csapat rohamdeszka-gyakorlataival tünt ki, de a többi csapat munkája is dicséretet érdemel.

A magas nyujtón bemutatott fokozatos gyakorlatok igen érdekesek lettek volna, ha tulhosszura nyujtásuk folytán ki nem fárasztják a nézőket.

A disztorna programmjának egyik pontját a Leszák Károly egyleti vivómester által vezényelt és 10 vivóval bemutatott vivási gyakorlatok képezték, melyek befejeztével a mintacsapat-tornazás a magas korláton rugó deszkával következett, hol Brunhuber Béla volt az első tornász, mig Bélyi Mihály művezető mint közlegény állt a tornászok sorába és oly elegánciával és szabatossággal végezte a bemutatott gyakorlatokat, mely a korlátornázás e nagy mesterének örök ifjuságáról látszik tanuskodni.

Az összetett versenyben (magas nyujtó, ló- és távolugrás) hat versenyző konkurrált, kik közül első Wagner Rezső, második Antos, harmadik Bodrossy D., negyedik Staudtner Gy. lett.

A versenyek után a sorakozott tornászoknak dr. Kollár Lajos elnök lendületes beszédben köszönte meg buzgóságukat és egyuttal a versenyek győzteseinek a kiérdemelt dijakat kiosztva, néhány meleg szóvel a nézőkhöz fordult. A disztorna résztvevői vállrakapva győztes tagtársaikat, zeneszó meilett elvonultak.

A disztornát társasvacsora követte a tornacsarnokban.

S. – V.

Országos Testnevelési Tanács. Ismeretes folyóiratunk olvasói előtt, hogy a párizsi kiállitáson ülésező testnevelési kongresszus elhatározván egy nemzetközi állandó bizottság állitását, egyuttal megbizta az egyes országok képviselőit, hogy hazájukban a testi nevelés érdekeinek ápolása végett igyekezzenek nemzeti szakosztályokat alakitani, a mely azután az állandó nemzetközi bizottsággal valami módon kapcsolatot tartson fenn. Magyarországra nézve ezt a megbizatást *Kovács Rezső* kapta, a nemzetközi bizottság magyar tagja, ki annak idején a kongresszust a Paedagogiai Társaságban is ismertette (M. Paed. 1901. évfolyam, 256. l.); az ő inditványára a magyarországi bizottság megalakitásához Társaságunk is kiküldötte két tagját. A bizottság Bély Mihály, Erődi Béla, Juba Adolf, Kemény Ferencz, Kovács Rezső, Maurer János, Nagy László és Thanhoffer Lajos tagokból megalakulván, elnökéül *Berzeviczy Albertet* kérte föl. Tanácskozásaiban arra az eredményre jutott, hogy a testnevelés érdekében egy állandó Országos Testnevelési Tanács volna szervezendő; ennek szervezésére emlékiratban kérte föl a közoktatási minisztert. A testnevelési tanács munkaköre volna, kogy saját kezdeményezéséből javaslatokat tesz az iskolai testi nevelés szervezésére vonatkozólag, s terjeszti a testgyakorlatot az iskolán kivül is; állandó felügyelője volna a testgyakorlati oktatásnak és a tornatanárképzésnek, s rendezője az országos ifjusági tornaversenyeknek; véleményezü testülete a testi nevelésre vonatkozó kérdéseknek; a testi nevelés tudományát fejleszténé és e czélból állandó összeköttetést tartana a külfölddel. Az emlékirat okadatolása szép védelemben részesiti a testi nevelés ügyét, de hogy ennek érdekeben okvetetlen egy külön tanács volna szervezendő, azt a meggyőződést nem kelti fel az olvasóban. Az emlékirat maga is érzi az elkülönülés visszás voltát, a midőn szükségesnek tartja, hogy a Közoktatási Tanács és a Testnevelési Tanács között „bizonyos együttmüködés létesitték", a mire kétoldalu képviseletet ajánl módozatul. A testi nevelés integrans része az iskolai nevelésnek s azért épen ugy odatartozik az általános nevelés- oktatásügyi testület hatásköréhez mint akárcsak más tényezője a nevelésnek. Elég baj az nekünk, hogy az erkölcsi nevelés legfőbb tényezője: a hitoktatas ugy szólván ki van véve az iskolai közösségből, kivül álló hatóságokra bizva, a minek szomoru eredménye abban mutatkozik, hogy e tárgy a helyett hogy vezérszerepet vinne vagy legalább egyik főtényezője lenne az iskolai nevelésnek, lógós szerepet visz s határa minimalis. Ennek köszönhetjük, hogy hivők és hitetlenek egy véleményre jutottak hitoktatásunk értéke felől: mindkettő kárbaveszettnek tartja a ráforditott időt; a hivők a csekély eredmény miatt, a hitetlenek, mert még azt az eredményt is fölöslegesnek tartják. Igaz, hogy az emlékirat épen azért akarja a külön tanácsot, hogy a testi nevelést állandóan nagyobb gondozásban részesitse. De ez a nagyobb gondozás létesülhet a nélkül, hogy az iskolai nevelés egységét veszélyeztető külön tanács szerveztessék. Minden iskolai nevelési kérdésben illetékesnek kell lennie mint véleményező testületnek a Közokt. Tanácsnak. Ennek a szervezetébe beletartozik a szakbizottságok alakitása. Nem volt ugyan eddig szokás, hogy tárgyanként alakuljanak a szakbizottságok, de tekintve a testi nevelésben sok tekintetben rendezetlen voltát, lehetne kivételt tenni és állandó testnevelési szakbizottságot alakitani, a melyik minden alkalommal szakszerű véleményt adna a tanács állandó bizottságának. Igaz, hogy a Közokt. Tanács nem kezdeményező testület, de a kezdeményezésnek, a kérdések fölvetésének százféle módja van. Akár a meglevő tanáregyesületek valamelyike által, akár a tornatanárok egyesülete által, stb. A fölvetett kérdés a kormánytól a Közokt. Tanácshoz, s ott a szakbizottsághoz kerül. Ennek véleménye ujból a Tanács állandó bizottsága elé kerülvén, az már arra nézve is illetékesen vélemenyt mondhat, hogy a szakbizottság javaslatai mennyiben és hogyan illeszthetők be az általános iskolai nevelés keretébe.

„M. P."

A Magyar Athletikai Club kardvivó-bajnokságáért, a mely háromszor egymásután, vagy ötször egyáltalában való védelemhez van kötve. Két napon át tartó küzdelem folyt e hó elején. Első nap a minősitési küzdelem volt, a melyből Békessy Béla főhadnagy, Nagy Béla dr., Krencsey Géza, Ujfalussy Gábor főhad-

nagy, Tóth Péter, Bakos Géza, Nagy Valér Jenő, Szeszlér Hugó került a körvivásba. A körvivásban résztvett a védő, Mészáros Ervin hadnagy is. A körvivás két csoportban folyt le. A csoportokból a győztes és a másodiknak helyezett került a döntő küzdelembe. Végleges győztes immár másodszor Mészáros Ervin hadnagy lett, második Békéssy Béla főhadnagy, harmadik Nagy Béla dr., negyedik ifj. Tóth Péter, Ujfalussy Gábor főhadnagyot pedig a versenybiróság külön éremre ajánlja a klub elnökségének. A versenybiróság elnöke Iványi Gyula volt, mint vivásvezető Haas Tivadar és Porteleky László dr. szerepelt.

Bécsi uszóverseny. Az I. W. A. S. C. által mult vasárnap a „Diana"-fürdőben rendezett verseny a magyarok és a berliniek diadalával végződött. Ausztria 100 m. bajnokságát Halmay Zoltán nyerte, mig a második helyet a berlini Hainle biztositotta magának. A 68 m.-es uszás, a mell-uszás és háton-uszás, a berni uszók, az 510 m.-es uszás pedig Halmay zsákmánya lőn.

A staféta-uszást szintén a berliniek nyerték. Halmay nem a legjobb formában volt és rekordját nem javitotta.

A részletes eredmények a következők:

Handicap. 68 m. 1. Kämpfner B., 2. Kellner F., 3. Saborszky A.

Ausztria bajnoksága. 100 m. 1. Halmay Zoltán 1 : 14, 2. Hainle M. (Berlin), 3. Ockermüller.

Uszás. 68 m. 1. Busch M. (Berlin) 50$^{1}/_{5}$", 2. Tromba A., 3. Bernhardt E.

Mell-uszás. 204 m, 1. Hoffmann György (Berlin) 3 : 28, 2. Antonevitz F. (Berlin).

Gyors-uszás. 68 m. 1. Baader Ottó 50", 2. Kahle H. (Berlin).

Háton-uszás. 68 m. 1. Goldstein Károly (Berlin) 1 : 00, 2. Kellner F.

Leányok uszása. 1. Kellner Pepi 1 : 13$^{3}/_{5}$, 2. Aigner Hedwig.

510 m.-es uszás. 1. Halmay Zoltán 8 : 38$^{3}/_{5}$", 2. Bernhardt E. kényelmes tempóban nyerve.

Seniorok versenye. 1. Anderle A., 2. Neuhut M.

Stafeta-uszás. (5 stafeta à 34 m.) 1. S. C. Poseidon Berlin 1 : 49.

Igen izgató verseny. A bécsiek előnyben vannak és már már győztek, midőn a berlini Baader az utolsó pillanatban legyőzi Milellát és igy csapatának megszerzi a győzelmet.

Plunging. 1. A. Anderle 16·78 m., 2. Diamant E.

Vizi-polo: a bécsi csapat 14 : 3 győz a berliniek felett. A bécsi lapok azonban elismerik, hogy a bécsiek játéka legkevésbbé sem volt fairnak nevezhető.

ÓVÁS!

Tudomásunkra jutott, hogy idegen gyárból származó oly pneumaticok vannak forgalomban, melyekre **védjegyhamisitás szándékával**

„Continental"

szó van bélyegezve.

Figyelmeztetjük t. vevőinket és a nagyközönséget, hogy a valódi

CONTINENTAL-PNEUMATIC

a gummiba préselt **sas** védjegyről ismerhető fel.

Egyszersmind kinyilatkoztatjuk, hogy feljelentéseket, melyek a védjegybitorlás felderitésére és megbüntetésére vezetnek, szivesen és busásan jutalmazunk.

Magyar ruggyantaárugyár részvénytársaság
Budapest.

Vivók körében

sensatiót kelt a gummiból készült, szabadalmazott

„Damascinus"-

kardmarkolat,

mely rugalmasságánál fogva **nem nyomja a kezet, elháritja a kard csúszását, megóvja a kez tyüt a kopástól**

A cs. és kir. hadügyminiszterium 1522|1896. sz. rendeletével tanitási czélokra ajánlotta.

Bármely **kardra könnyen ráerősithető.**

Legtöbb államban szabadalmazva.

Viszontelárusitók kerestetnek.

Magyar ruggyantagyár részvénytársaság
BUDAPEST.

Nyomatott Schmidl Sándor kő- és könyvnyomdájában, Budapest, VI., Szerecsen-utcza 6.

24. szám. XIX. évfolyam. Budapest, 1902. deczember 31.

Előfizetési díj:
Negyedévre .. .. 2 kor
Félévre .. .. 4 kor.
Egész évre ... ... 8 kor.
Egyes szám 40 fill.
Megjelen havonkint kétszer.

HERKULES

SZERKESZTIK:
PORZSOLT JENŐ. PORZSOLT KÁLMÁN.

Szerkesztőség:
IX., Ferencz körut 31. szám, I. em.

Kiadóhivatal:
VIII., József-körut 43. szám, földszt.

Az Achiles Sport-Egylet,
Aradi Korcsolyázó-Egylet,
Budapesti polgári lövészegyes.,
Budapesti Torna-Club,
Beregszászi Korcsolyázó-Egylet,
Bpesti hegyvidéki Turista-Egyl.,
Budapesti Torna-Egylet,
Délvidéki Kerékpár-Egylet,
Debreczeni Korcsolyázó-Egylet,
Debreczeni Torna Egylet,
Fővárosi Vivó-Club,
Érsekujv. Vivó- s Torna-Egyes.,
Győri Csónakázó-Egyesület,
Gyöngyösi Korcsolyázó-Egylet,
Kassai Korcsolyázó-Egylet,
Kassai Tornázó- és Vivó-Egyes.,
Kolozsvári Athletikai Club,
Kolozsvári Korcsolyázó-Egylet,
Körmendi Athletikai Club,
Kunsztmártoni Csón.-Korcs.-Egyl.,
Lévai Torna- és Vivó-Egylet,
Lőcsei Korcsolyázó-Egylet,
Lőcsei Vivó- és Torna-Egyesület,
Magy. Testgyakorlók Köre,
Márm.-szigeti ifj. Torna-Egylet,
Magyar Uszó-Egylet,
Maros-Vásárhelyi Torna-Egylet,
Magyar-Óvári Torna- s Vivó-Egyl.,
Maros-Vásárhelyi Kerékpár-Egylet,
Maros-Vásárhelyi Korcs -Egyl.,
N.-Bányai Torna- és Korcs.-Egyl.,
Nagy-Enyedi Korcsolyázó-Egylet,
Nagy-Kanizsai Torna-Egylet,
Nagy-Kállói Korcsolyázó-Egylet,
Nemzeti Hajós-Egylet,
Neptun Bpesti, Evező-Egylet,
Ó-Becsei Kerékpár-Egyes.,
Ó-Budai Torna-Egylet,
Pécsi Athletikai Club,
Pápai Korcsolya-Egylet,
Pozsonyi Torna-Egylet,
Privigyei Korcs -Egylet,
Rimaszombati Korcs.-Egylet,
Quarnero Csónakázó-Egylet,
Sátoraljaujhelyi Korcs.-Egylet,
Selmeczi Akad. Athléta Club,
Soproni Korcsolyázó-Egylet,
Soproni ev. főgymn. testgy. Köre,
Sportkedvelők Köre,
Szabadkai Sport-Egylet,
Szabadkai Torna-Egylet,
Szarvasi Korcsolyázó-Kör,
Szatmár-Németi torna és vivó-egyl.,
Szegedi Csónakázó-Egylet,
Szegedi Korcsolyázó-Egylet,
Szegedi Torna-Egylet,
Székely-Udvarhelyi Korcs.-Egylet.,
Székesfehérvári Korcs.-Egylet,
Szegedi Kerékpár-Egyesület,
Szászvárosi Athletika Club,
Szolnoki Korcsolyázó-Egylet,
Temesvári Korcsolyázó.Egylet,
Torontáli Korcs.- és Hajós-Egylet
Torontáli Athletikai Club,
Tordai Korcsolyázó-Egylet,
Ujvidéki Kerékpár-Egyesület,
Veszprémi Torna-Egyesület,
Zsombolyai Athletikai Club

HIVATALOS KÖZLÖNYE.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter ő nagyméltósága 47,020. számu rendeletével ajánlja e lapot Magyarország összes tanintézeteinek.

A téli játékok.

Olyan országokban, hol az enyhe időjárás tulnyomó az ifjusági játékok számosabbak, mig a zordonabb éghajlat alatt egy-egy játék az uralkodó, de ez aztán általánosan gyakoroltatik. — Nálunk is elég kedvelt ifjusági játékot játszanak, de főleg mind olyant, melyet csak jó időben, melegben kedves játszani. Igy természetesen télen a játék országszerte szünetel. — Holott ekkor is sok vidámságot, sok egészséget szerezhetnének a gyermekek maguknak, ha tudnák a módját.

Minden falu gyermekének a legkedvesebb téli játéka a szánkázás. — Ezt tartjuk mi is a leginkább felkarolandónak. A szánkázáshoz először hó, másodszor szánkó kell, ezen kivül olyan kellemesen lejtő út, melyre a feljutás nem nagyon nehéz és a szánkázás nem életveszélyes. Ezt a játékot nagyon könnyen lehetne az iskolai tanulók által tömegesen is gyakoroltatni, csak kellő számu szánkák mellett legyen elég felügyelet is. Ugyanis a tornatanár inditsa, ha kellő széles a lejtő, a tanulókat verseny módjára csapatosan.

A szánkázásban meg kellene honositani a mi rövid szánkónk mellett a hosszu norvég szánkót, melylyel a fordulás nem olyan veszedelmes mint a mi szánkónkkal. Nálunk több vidéken régen szokásos volt a kis szán talpon hosszu bot segitségével állva ereszkedni le a lejtőn. De az e fajta szánkázás csak a nagyobb fiuknak való, de ezek számára nagyon edző és mulatságos. Pontos dolog a kereszkedésnél, hogy a térdeket hajlítva tartsuk. A kis szántalpat szijjal a lábfejhez is lehet erősiteni, különösen az ugratásnál. Ugyanis a lejtőn lehet hóból ugratót is csinálni. Erre nézve oly helyen, hol az emelkedés nem nagyon meredek, felhányjuk a havat körülbelül 3 láb magasra és innen ugratunk le.

A hosszu szánka kormányzására nézve egy kis kötelet kötünk orrára és ezzel huzzuk jobbrabalra. Hogy könnyen lehessen kormányozni, jól h átra kell ülni. — Gyors fordulásnál sarkunkkal belevágunk a hóba, vagy a nálunk levő szeges végű bottal lóditjuk magunkat el. — Ha egyszerre többen szánkáznak egy lejtőn, ugy jó elővigyázatból egymás mellett maradni és nem egymásután ereszkedni le.

A szánkázásnál a legkellemetlenebb a szánkák felczipelése a hegyre. Hogy e bajon némileg könnyitsünk, jó lesz a lejtő lankásabb oldalán keresni egy kevéssé meredek feljárót, vagy a szánkákat sikló módjára felhuzatni. Erre nézve a lejtő tetején két egymástól pár lépésre álló fa derekára akasztjuk a szánkákat párjával egybekötő kötelet. Most a lefelé menő terhelt szánka felhuzza az üresen a kötél másik végére akasztott szánkát. — Az összeütközéstől nem félhetünk, mert a szánkák nem jönnek egymás mellett fel és le.

A hódobálást ugy tekinthetjük, mint téli labdázást és nincs semmi okunk miért akár a gyermekeket tőle eltiltanának, akár magunk is ne szórakoznánk vele. — A játék leirását szükségtelennek tartjuk, csak pár rendező szabályt jegyzünk ide. — Minden ily tömeges játéknál különösen vigyázni kell, hogy ne váljék czéltalan dulakodássá, azért legjobb már a játék elején bizonyos rendszerrel kezdeni a dobáláshoz. A játszók oszoljanak két pártra s vegyenek maguknak határozott állást, illetőleg egyik foglalja el az együttesen épitett hósánczot. Az adott jelre megkezdődvén a harcz, a ki egyszer vagy kétszer megdobatott, a harczból félre áll. De hogy a kiállitottak ne várjanak sokáig a küzdelem végére, jó lesz megállapitani, hogy 5—10 sebesült után a harcz eldőltnek tekintetik. Az a csapat, melyik a várban van, kevesebb sebesülttel is levertnek tekintendő, mert az itt levők fedve vannak.

A várépitést mindenesetre lapáttal s nem kézzel kell végezni. A várat csak oldalfalakkal épitsük fel és ne igyekezzünk magasabbat csinálni egy méternyinél.

A tél sportjában kétségkivül legnagyobb népszerüségnek örvend a korcsolyázás s lehet mondani, hogy mérsékelt égöv alatt Felső-Olaszországtól Hollandiáig korcsolya majdnem egyenlő kedveltségnek örvend a téli mulatságok között a tánczczal.

E vidékeken felül azonban, hol sima jég képződését a rendkivül nagy mértékben eső hó megakadályozza, ott a korcsolya hasznavehetetlenné válik s helyét elfoglalja a hó-czipő (vagy mint némelyek nevezik jég-czipő).

Az északi vidékeken, de különösen Norvégiában a hó-czipő — mit ski-nek neveznek — ép ugy szolgál közlekedési eszközül, mint sport-mulatság üzésére.

A mi tanulóink azonban általában szegények arra, hogy a drága hóczipőket mindenkivel megvétethetnők, s igy e sport nehezen lehet az iskoláknak beszerezni 30—40 korcsolyát, hogy ezeket a szegényebb tanulók használhatnák?!

Emlékirat egy Országos Testnevelési Tanács szervezése tárgyában.*

Nagyméltóságu Minister Ur!
Kegyelmes Urunk!

A testi nevelésnek 1900. év végén Párisban tartott kongresszusa biztositani akarván munkásságának folytonosságát, egy nemzetközi állandó bizottság (Commission internationale permanent, de l'Éducation physique) alakitását határozta el, mely az összes képviselt országok 1—1 képviselőjéből megalakulván, a maga részéről felszólitotta tagjait, hogy hazájukban a testi nevelés részére nemzeti szakosztályokat teremteni iparkodjanak, melyek összessége egy általános testi tökéletesbülésre és morális megszilárdulásra irányuló egyetemes tevékenységet szerezne. Vajjon a testi nevelés ügye — azt mélyebben felfogván, — az emberiség kérdése, avagy közelebb fekvő nemzeti kérdés, e helyen nem keressük; itt csupán a Nagyméltóságod elé vitt ügy történetét óhajtjuk előadni, hogy ahhoz tiszteltelteljes előterjesztésünket kapcsolhassuk.

A nemzetközi bizottság magyar tagjának kezdeményezésére az ügy iránt érdeklődők bizalmas értekezleteket tartottak. Már e megbeszélések kezdetén is tisztán állott előttünk, hogy bár szükséges és hasznos, hogy hazánk is részt vegyen a nemzetek közös munkájában, mégis szükségesebb, közelebb fekvő feladat a saját belső kiépitésünk, s hogy a tisztán nemzetközi munkában való közreműködés tulajdonképpen szükebb keretet adna és távolabb czélt szolgálna, mint a saját szükségleteink egyetemes felölelése, czéltudatos haladásban való kielégitése. Ennek felismerése késztetett arra, hogy egy, a testi nevelés érdekeinek kivánatos, de nemzetközileg teljesen független, Országos Szervezet álláspontjára helyezkedjünk. Ez az egyik; a másik, a mi szintén már a megbeszélések elején a többség meggyőződésévé vált, az, hogy a tekintélynek olyan mértékére, a hatás akkora súlyára, minőre szükség van, ha azt akarjuk, hogy ne csak egy országos szervezettel több, de nemzeti erőnk is egy tényezővel megszaporodott legyen, — csak olyan szervezet számithat, mely a kormány részvételével, vagy annak megbizásából létesült. Nem kicsinyeljük a tisztán társadalmi akczió értékét, sőt jól tudjuk, hogy egy nemzet tulajdonképeni erőforrásai a társadalom mélyében vannak, de nem áltatjuk magunkat azzal, hogy ezekből az erőforrásokból a kormány hozzájárulása nélkül akkora hajtóerőt tudnánk levezetni, a mekkora nagyobbszabásu törekvéseink megvalósitásához szükséges volna. Igy ismertük föl föladatunknak, hogy az általunk tervbe vett országos szervezet részére hivatalos jellegre kell törekednünk.

Maradt a forma. Keresnünk kellett a testi nevelés országos szervezetének tárgyi meghatározását, ügykezelési formáját. E czélból végignéztük, — a menynyire lehetett — a külföld hasonczélú mozgalmait, a melyekre nézve az emlitett kongreszus megadta az első lökést és szemügyre vettük, — megint a lehetőség szerint — a már előbb is működő és hasonló czélok szolgálatában álló organumokat

E szemle tanulságakép két dolog tárult elénk: először hogy a hol a kongreszusból kiindult mozgalom már kész szervezetet nem talált, ott s helyenkint ezeken felül is a testi nevelés kérdésének behatóbb fejlesztése érdekében bizottságok alakultak; másodszor, hogy e bizottságok mindenütt az illető ország speciális szükség-

*) A napokban hivja össze a minister ez ügyben az értekezletet Pár rövidítéssel közöljük e nagy — gonddal készült munkát. *Szerk.*

leteihez képest öltöttek alakot, s a meglevő viszonyok szerint választottak tevékenységi formát. Ez bizonyitékát adta annak, hogy helyes nyomon járunk, mikor mi is— a föntjelzett komoly czél megvalósitását keresvén — ennek konkrét formáját a saját szükségleteink, a saját viszonyaink által látjuk meghatározva. Megállapodásunk pedig e ponton az, hogy Nagyméltóságodnak, ki e kérdés nagy, nemzet erősitő horderejét tiszta látással fölismerte egy *Országos Testnevelési Tanács* létesitését tiszteletteljesen ajánljuk. Érvelésünk erre nézve a következő:

Kormányzatunk többféle ágában, ott a hol bizonyos nagyobb terjedelmű ügy ág a nem adminisztrativ jellegű résztetkérdések új és új tömegét hozza fölszinre s hol e kérdések életképes megoldása egyrészt kapcsolatot kiván társadalom és kormányzat között, mást részt a szakkörök konzultativ részvételét: az illető miniszterium külső organumaként, az ily ügy ág szellemi központjaként Országos Tanács szerveztetett, mint pl. a Nagyméltóságod hatósága alatt alló Országos Közoktatási Tanács, Könyvtárak és Muzeumok Országos Tanácsa és Képzőművészeti Tanács, vagy az egyéb miniszteriumok mellé szervezett Iparoktatási, Ipari, Műszaki, Közegészségi stb. Tanácsok. Mi a testi nevelés ügyét is ilyen nagyfontosságú, első sorban kulturális ügynek tekintjük, mely már megérett arra, hogy a különálló törekvések egységes czélok harmóniájába központosittassanak. Semmi sem bizonyitja jobban e kérdés érett voltát, mint az a mind sürübben ismétlődő körülmény, hogy valahányszor Nagyméltóságod a testi nevelés terén kormányzati intézkedés előtt áll, inditva érzi magát esetről-esetre, a czélszerűség szerint más-más, kivül álló erők közreműködését igénybe venni. Hol külső szakember, hol egyesület, majd pedig anket, vagy ad hoc bizottság végzi a kivánt funkciót természetessen a nélkül, hogy ez a különféle tényező a szervesen összefüggő kérdések belső egységét biztositani tudná. Szükségünk van van olyan forumra, mely a testi nevelést érintő intézkedések egységét, egymásba illeszkedését biztositja, azokat céltudatos sorrendbe és egy jól átgondolt, messze kiható programm keretébe állitja. Csak is ilyen módon valósulhat meg egy régi óhajunk, hogy testnevelési rendszerünkbe történelmi nyomok föltárása utján is minél több nemzeti tartalom vitessék s a testnevelési rendszer magyar jellege felé induljunk. Mint a szellemi haladás terén, ugy a testi és kapcsolatos morális tökéletesbülés terén is csak a belső, faji lényünknek megfelelő fejlődés helyezkedik szilárdabb alapra és mélyebb gyökerű lévén, pompásabb, gazdagabb virulást mutat.

Örömmel üdvözöltük a közel mult és a jelen alkotásait a testi nevelés terén s ámbár jól tudjuk, hogy minden haladás tulajdonsága, hogy az eszmetermelés bővebb a tettreváltásnál, mégis teljes tisztelettel rá kell utalnunk arra a jelenségre, hogy e téren ez a különbözet jóval nagyobb, mint a minőt eszközeink elégtelenségével lehetne okadatolni. A nem csekély számú és jó eszmék ezen meddősége csakis egy eléggé jelentékeny, elég befolyással és súlylyal biró tényező hiányára vezethető vissza, a melynek hivatása volna azokat megvizsgálni, számon tartani s megvalósitásukra törekedni.

Igy hiszszük és reméljük, hogy az Országos Testnevelési Tanács ez ügynek erősebb ápolást, s ez által pozitivomukban nagyobb, általános lendületet biztositana. De ha az imént fejtegetetteket nem is állitjuk első sorba, oda kell helyeznünk azt a szerepet, mely az időszerű, a küszöbön lévő kérdések megoldása körül az uj intézményre vár. Tornatanárképzés fejlesztése, tornaversenyek tökéletesbbitése, a tornafelügyelet szervezése stb. hosszu időre el nem odázható kérdések, a melyek megoldása a beható és körültekintő tanácskozások egész sorozatát fogja igényelni és esetleg erőteljes bevezetése lehetne az uj intézmény munkarendjének.

Mielőtt áttérnénk az ajánlott Testnevelési Tanács munkakörének taglalásába, egy sajátos, a kormányzati teendőktől kissé távolabb fekvő jellenségre óhajtunk utalni, mely szintén indokolttá teszi a tanács létesitését. E jelenség az egyesületi tényked és széttagoltsága. Az egyesületek ugyan szövetségekké tömörülnek, de a szövetségek inkább csak bizonyos gyakorlat-faj terjesztésében meritik ki programmjukat, s ha nem akarnak hatáskörükön túllépni, magasabb eszmekörbe nem emelkedhetnek. Olyasféle lebeg szemünk előtt, hogy szükséges volna ezeket a társadalmi góczpontokat magasabb rendü egységbe hozni, nem ugyan egységes vezetés által, hanem az eszme erejénél fogva. Okos munkafelosztással oda kellene hatni, hogy egyetlen egy népterület se maradjon megmüvelés nélkül, s hogy szociális szükségletek, esetleg állami érdekek irányitsák ezt a felosztott, de összetételében egészet képező munkát. Igaz, hogy a Tanácsot nem illethetné semmiféle rendelkezési jog, de bizonyos értelemben mégis központosithatná a társadalmi törekvéseket. Felállithatná a testi kultura jól felfogott programmját és a társadalmi szervezetekre ugy összeállitásának személyes kapcsolatai utján, mint erkölcsi sulyával is hathatna.

A Testnevelési Tanács munkaköre igy foglalható össze:

a) Saját kezdeményezéséből:

1. javaslatokat tesz az iskolai testi nevelés lehető legtökéletesebb szervezésére vonatkozólag;
2. hatásköréhez mérten és szervezetének módjához képest terjeszti a testgyakorlatokat az iskolán kivül.

b) Ráruházott állandó jellegü feladatok:

1. a testgyakorlati oktatásnak és a tornatanárképzésnek felügyelete; és
2. az országos ifjusági versenyek rendezése körüli közremüködés.

c) Hozzá utalt egyes kérdésekre véleményt mond.

d) Mindezen munkásság alapjaként a testi nevelés tudományának fejlesztése és e czélból állandó összeköttetés a külfölddel.

Engedje meg Nagyméltóságod, hogy e feladatok bővebb kifejtésénél, azokat a fenti osztályozástól eltérő s inkább benső kapcsolatuk által meghatározott sorrendben tárgyalhassuk.

Jelentőségben nem, de időrendben első a tudományos jellegü, az elméleti munkásság, mely a gyakorlatinak anyagát adja s mely egy, a teljes tanács kebeléből alakitandó szükebb testület kijelölését feltételezi.

Elég dr Sticker tanár mondására hivatkozni, hogy a testi nevelés kérdését az eddiginél nagyobb terjedelemben lássuk: „Népnek, mely magának játéktereket és tornacsarnokokat teremt, nincs szüksége arra, hogy kórházait, tébolydáit és börtöneit szaporitsa.“ A testi nevelés ilyen világitás mellett nem csupán pedagogiai, de mivel hozzá honvédelmi, sőt néperkölcsi érdekek is füződnek, bizonyos tekintetben társadalmi tudomány is. Igy tehát annak a szükebb testületnek tagjai közé, melyre a testi nevelés *tudományos* fejlesztése vár, mely tehát ugyszólván a testi nevelésnek kis Tudományos Akadémiája, a pedagogusokon, a boncz- és élettantudományok képviselőin és a tornatanárokon kivül a társadalmi tudomány és a honvédelem 1—2 képviselőjét is kellene sorozni. Ez a tudományos forum végzi a testgyakorlati anyagnak, a melyet helyesen a gyermekvilág és ifjuság egy darab etnografiájának kell tekintenünk, az érték-meghatározását és a vezető pedagogiai szempont és a különböző többi szempontok összeegyeztetése mellett ennek az anyagnak a gyüjtését, illetve selejtezését. Kiterjesztvén továbbá figyelmét történelmi nyomokra, nyelvemlékekre és népszokásokra, gondját képezendi mindazon adatok összehordása, a melyek egyes téglákként majdan a magyar testgyakorlati rendszernek az épületét alkothatják, vagy legalább ez épületnek magyar jellegét biztosithatják. E forumban nyeri végre a testnevelés magyar *irodalma* a maga fejlesztőjét és istápolóját, az az irodalom, melynek vevőközönsége s épp azért kiadója alig van, s melyet mégis jóformán meg kell csinálni, mert még csak morzsái vannak, holott nélküle tökéletesbbités nincsen. Ez irodalmi működéssel kapcsolatos a külföld hasonjellegü törekvéseinek megfigyelése, az eszmék állandó cseréje, a magyar munkásságnak az egyetemes kulturmunkába való besorozása e téren is.

Azonban valamint e szűkebb testület csak a Tanács teljessége számára dolgozik, úgy tisztán tudományos jellegü tevékenysége is csak előkészitője annak a munkakörnek, mely az *iskolára* vonatkozik s mely a tudományadta eredményeknek a meglévő viszonyokhoz illeszkedő, lépésről-lépésre, való alkalmazásból áll. Abból a tételből kiindulva, a mely Nagyméltóságodnál bizonyára élénk visszhangot fog kelteni, vagy a mely inkább a Nagyméltóságod és elődjei által vallott eszmék visszhangja, hogy t. i. az iskola az az archimedesi pont, melyből egy nemzet magasabb és magasabb fokra emelhető, a Testnevelési Tanács saját magából kiinduló működésének sulypontját is az iskolára helyezzük.

Szükséges hogy bizonyos kérdések tárgyalásainál a Közoktatási Tanácsnak és Testnevelési Tanácsnak bizonyos együttműködése letesittessék, melyet talán legczélszerübb volna kétoldalu képviselet alapján szervezni.

A tantervek utasitások és reformoknak a valóságba való átültetésénél nem mellőzhető a szakfelügyelet, annál kevésbbé, mert nem csak a *mit*, de a *hogyant* is kell ellenőrizni. A testgyakorlati oktatásnál fokozott mértékben forog fenn az a veszély hogy a hol a kötelességteljesités vagy tudás nincs meg, a tervszerü *haladás* helyébe a tervtelen *foglalkoztatás* lép, a test arányos fejlesztése és kiképzése helyébe a rendszertelen «lesz, a hogy jön«. Távol áll tőlünk a tornatanári karnak, ennek az általában sokat fáradozó testületnek a kisebbitése, de midőn sokan mellékfoglalkozásban tanitják a tornát, még többen nyolcz heti kiképzés alapján működnek a testgyakorlati oktatásnak — ennek nem könnyü pedagogiai művészetnek -- a terén: akkor — ha nem akarjuk, hogy sok helyütt kárba veszszen a tanterv, melyet akármennyire értékesnek vélünk utasitás, melyet akármennyire kitünőnek itélünk, ha ezeket az értékeket forgalomba akarjuk hozni, — akkor kivánnunk kell az ellenőrző s még inkább tanácsadó, utbaigazitó felügyeletet, Ezt a felügyeletet is, mig önállóan szervezve nincs, a Testnevelési Tanács munkakörébe sorozzuk, olyképen, hogy a Tanács szakközegeinek kirendelése által gondoskodik a tornatanárok törekvéseinek közvetlen támaszairól. De még azután is, ha Nagyméltóságod a tornafelügyelői intézményt önállóan szervezte, kivánatos, hogy a felügyelet — a czélok egysége érdekében — szerves kapcsolatban maradjon a testi nevelés egész teljességét egyesitő Tanácscsal.

Munkás testgyakorló egyesületek, játékokat és egyéb testgyakorlatokat is üző inasotthonok, nyári és téli népsportok rendezése, nyilvános játékterek és tornacsarnokok, uszóhelyek, előkészület a honvédelmi kötelezettségre stb, stb. volnának a Testnevelési Tanács társadalmi irányu munkásságának tárgyai, a melyekre nézve kezdeményező hatáskör illetné olyanformán, hogy idevonatkozó javaslatait Nagyméltóságodnak előterjeszti. Konkrét esetekben, midőn egy-egy dolognak megvalósitása egy hatóság, egy testület, egy igazgatóság akaratán mulik, a Tanács ezekhez közvetlenül is fordul, a mint ennek lehetősége a Képzőmüvészeti Tanácsnak is megadatott (1901. évi 26.634. sz rendelet 3. pontja).

A mi a Testnevelési Tanács szervezésének módját illeti, mi azt Nagyméltóságod bölcs elhatározására bizzuk. Akár Nagyméltóságod a Tanács egész megalakitását magának tartja fenn, akár pedig szabályzatát megállapitván, illetékes testületeket szólit fel arra, hogy képviseleti alapon ők is vegyenek részt annak alakitásában: mi mindkét esetben készek vagyunk — ha Nagyméltóságod óhajtja — mind a szabályzat kidolgozásában, mind a szervezés előmunkálataiban közremüködni. Ez alkalommal csak azon óhajnak legyen szabad kifejezést adnunk, hogy a Tanács munkakörének természetéhez képest kivánatos volna egy aránylag kevés tagu állandó bizottság, melynek tiszta a véleményadás, a tudomá-

nyos munkásság vezetése, az ügyek előkészítése és a külfölddel való összeköttetés fentartása volna. A Tanács elé tartozó tárgycsoportok előzetesen két szakbizottságban: az iskolaiban és a társadalmiban vitatnának meg, hogy azután a teljes ülésben legyenek elintézhetők. Az iskolai bizottsághoz volna utalandó a tornafelügyelet is.

Előbbiekben bátrak voltunk ez előterjesztés hisztorikumát, továbbá azon tényeket előadni a melyek előttünk indokolttá teszik egy Országos Testnevelési Tanács alakitásának kérését; fejtegetéseink során rámutattunk e Tanács munkakörére és végül egy-két óhajnak adtunk kifejezést a szervezésre vonatkozólag. Tisztelettelteljes előterjesztésünket Nagyméltóságod bölcs belátása elé bocsátjuk és reményteljes várakozásunkat azon nagy, köztudomásu érdeklődéshez füzzük, melyet a testi nevelés ügye iránt Nagyméltóságod mindenkoron tanusitott. Reméljük, hogy Nagyméltóságod a javasolt alkotásban kultur-versenyképességünk egy eszközét fogja látni, mely versenyre nézve a francziák nagy irója mondja: „A diadal azoké, kik elől haladnak: kik legképzeltebbek, legegészségesebbek és legerősebbek."

Fogadja Kegyelmes Urunk alulirottak nagyrabecsülését, a kik vagyunk

Nagyméltóságod iránt

Budapesten, 1902. április 14

mély tisztelettel és szolgálatkészséggel:

Berzeviczy Albert dr.,

valóságos belső titkos tanácsos, orsz. gyül képv.

Bély Mihály, tornatanár, *Erődi Béla dr.*, a budapesti tankerület kir. főigazgatója, *Juba Adolf dr.*, iskola-orvos, *Kemény Ferencz*, reáliskolai igazgató, *Kovács Rezső*, tanár, a „Tornaügy" szerkesztője, *Maurer János*, a Nemzeti Tornaegylet művezetője, *Nagy László*, képzőintézeti igazgató, *Thanhoffer Lajos dr.*, a budapesti tud. egyetem nyilv. rendes tanára.

Jobb- és balkezüség.

Kemény Ferencz.

(Vége.)

Mazel franczia tudós a *Reue scientifique*-ban (1892) azt állitja, hogy a jobbkezüség (*droiterie*) az emberrel veleszületett állapot, mely a balkezüség rovására mindinkább terjedni fog. A Krisztus sz. e. 3—5000 évvel keletkezett Birák könyvében Benjámin törzsében a balkezüek még 2·73% arányában vannak, a mi jóval nagyobb mint ma. Mazel szerint a jobbkezüség összefügg azzal a ténynyel, hogy a beszélő ideggóczok az előagy baloldalán vannak; ámde a nyelv és a beszédképzetek összeköttetésben vannak a kifejezés mozdulataival is, nevezetesen a kézmozdulatokkal. *Beuze* mindebben álokoskodást lát. Szerinte a jobbkezüség természetes magyarázata inkább a test eredeti állásában s a belső részek elhelyezésében találja helyes alapját. Igy (a jobb kézzel) az ember jobban tudja magát és — szivét megvédelmezni.

Hadd idézek végül még egy magyar tudóst, a ki elég őszinte, hogy azt válaszolja: az okot nem ismerjük, a mi azonban nem egyenlő értékü az *ignorabimusz*szal (nem fogjuk megismerni).

Rátérek most a végtagokra, melyeken — irja *Mihálkovics* — szintén jelentékenyek a részaránytalanságok. Nem számitva az izomzat különféle fejlettségét, a legtöbb ember jobb felső végtagja 1—2 cm.-rel hosszabb mint a bal, s a jobb válla magasabban áll. Ennek okát a jobb felső végtag erősebb használatából lehet magyarázni; ha pedig azt kérdezzük, *hogy miért használjuk erősebben jobb kezünket mint a balt*, a gazdagabb táplálkozásra lehet hivaktozni, *mert a jobb felső végtaghoz futó nagy artéria közelebb esik a szivhez*, mint a baloldalon, s e miatt a jobb több vért kap. A *végső ok* iránt azonban itt is homályban vagyunk, mert az ügyesség nemcsak a bővebb táplálástól függ, hanem az idegrendszer tökéletesebb berendezésén is alapszik, ezen pedig eddig nem tudtunk különbséget kideriteni a testnek két fele között. Állitották ugyan, hogy agyvelünk bal fele tunyább, s minthogy ebből keresztezve jutnak a tulsó oldalra az idegek, ebben volna a jobboldali idegrendszer tökéletesebb voltának az oka.

Szokás, szoktatás, leszoktatás; előitéletek.

A nézetek és hivek itt is két táborba oszlanak. Nézzük őket külön-külön.

Lueddeckens (l. 62., 76—77. l.) a legjobb tudásával igyekszik megczáfolni azt a feltevést, mintha a balkezűség a megszokás és szoktatás eredménye volna. Ime főbb érvei:

a) Az összes életviszonyok eleve a jobbkezűség javára vannak megszabbva és önként mozditják elő a jobb kéznek használatát. A bal kéznek használatára hiján vagyunk minden külső előfeltételnek és a balogok, mint tapas taljuk, nem egy olyan nehéz helyzetet teremtenek maguknak, melylyel szemben a jobbkezü tehetetlen.

b) Sokan azt hiszik, hogy az anyáknak és dajkáknak az a szokása, hogy a kisdedeket bal karjukon viszik (hogy azután ügyesebb jobb kezükkel szabadon rendelkezzenek), készteti a gyermekeket arra, hogy inkább szabadon álló bal kezüket használják. Itt azt vethetnők ellen, hogy ilyen zsenge korban évekre, sőt az egész életre kiható szoktatásról nem lehet szó, s ha az a feltevés bizonyos mértékben be is válnék, a gyermeknek önállósodásával számos viszony kinálkozik arra, hogy inkább jobb kezét használja. De még ennél is nyomósabban bizonyit az a körülmény, hogy még azok a gyermekek is, a kiknek anyjuk vagy ápolójuk maguk is balogsuták, a legtöbb esetben szintén balogsuták, jóllehet ezek az anyák és dajkák a gyermeket rendesen a nehézkesebb jobb karon hordják, ugy a kisdedeknek szintén jobb karja áll szabadon.

c) Ezen családi hajlamon (vérbeli öröklés) kivül az élettani viszonyok is a megszokás ellen vallanak. Hogy a balkezüség a fej jobb felében uralkodó nagyobb nyomásnak eredménye, azt még az is bizonyitja, hogy a balkezüség zsenge korban gyakran elmulik. Ilyenkor t. i. a sziv és az aorta fejlődése és helyzetváltozása folytán a jobboldali nagyobb nyomás a baloldalira mehet át, a jelenség elmulik, a mit azután a laikusok a leszoktatással magyaráznak.

A másik, népszerübb s legalább első látszatra laikus hypothesis hive Ch. *Debierre*, a ki az anatomiai érvek helyességét kétségbe vonja s a jobb- vagy balkezüséget

pusztán a neveléssel és szoktatással magyarázza. Debierre megmérte a születés után csakhamar elhalálozott csecsemőknek végtagjait s a két oldal fejlődése tekintetében nem talált különbséget. Ellenben észrevette, hogy a csecsemő első kisérleteinél egyenlően használja mindkét kezét, a mikor tárgyak után nyul vagy megfog valamit. A fejlődés- és használatbeli eltérések csak később mutatkoznak a szoktatás és nevelés okozta befolyás következtében. E mellett szól az a tapasztalat is, hogy a balkezüség a müveltebb körökben ritkább, mint a nép alsó rétegeiben, a hol ezt a dolgot nem kisérik akkora figyelemmel.

Hogy a jobb kar felnőtteknél erősebb és fejlettebb, az semmiképen sem szól ezen feltevés ellen, mert hisz ezen nagyobb fejlettség ép az egyoldalu gyakorlásnak eredménye. A munkásoknak jobb keze jóval izmosabb a balnál, s egy éles megfigyelő (pl. detektiv) erről a jelenségről nyomban felismeri az illetőnek foglalkozását.

Itt emlitem a legelterjedtebb feltevést, a mely a balkezüségért a dajkát teszi felelőssé, a ki rendesen bal karján hordja a csecsemőt (hogy saját jobb keze szabad legyen), a minek folytán a gyermeknek jobb karja szabadabban mozoghat, mint a dajka balkarja mellé szoruló bal. Joggal kérdezhetnők itt: s a dajka miért hordja a gyereket balkarján? Egyszerüen, mert ő is jobbkezes s ha az ember ráparancsol, hogy a gyermeket a jobb karjára vegye, vagy azt mondja, hogy erre nem képes, vagy kelletlenül és a felügyelet tartamára megteszi. Igy öröklődik ebben is, mint sok másban, az idősebbek hibája és félszegsége nemzedékről nemzedékre.

Nem egy körülmény s a látszat is a mellett bizonyit, hogy a balkezüség valóban *szokás*. Az ismétlések synthesiséből kialakuló szokás mindenha és mindenben nagy hatással volt az emberekre (bátran tehetném hozzá az állatokra is). Ha a művelt ember társadalmi, szellemi és lelki tekintetben hódol a szokásnak, mennyivel könnyebben lehet rabszolgája a testi és physiologiai megszokásnak.

Ha a csecsemőt megfigyeljük, azt látjuk, hogy mindegyik kezével egyenlő mértékben ügyefogyott (próbálgat, hadonászik), tehát kellő szoktatás mellett (de nem ugy, hogy „csunya pacsi") mindkét kezének használatáru ép ugy rá lehetne szoktatni (vagy talán még könnyebben), mint csakis egyikére. De hogyan legyen a csecsemőből ambidexter, ha a felnőttek akaratán kivül hiányzik még az a példa és minta, melynek utánzásából fejlődik idővel a szokás?

A szoktatáson kivül a gyakorlás is egyik eszköze az amaidexterség fejlesztésének, s e tekintetben igen helyes nyomon jár dr. Kupferschmid meráni orvos, a ki erre a czélra a nyers (természetes) tornát nem tartja elegendőnek, hanem a kéznek és újjaknak gyakorlását javasolja (*cheiropädia*), mert a kézi ügyesség tanitása csak ezen az alapon járhat eredménynyel.

A mi a *leszoktatást* illeti, két kérdés merül fel: *a*) lehetséges, *b*) szükséges-e? Amazt illetőleg, a tapasztalat igazolja, hogy idejekorán kezdve és állandóan folytatva, a gyermeket igenis le lehet szoktatni a balogosságról, jóllehet ezen hajlamnak nyomai *egészen* ki nem irthatók. Az ilyen u n. „született balogsuták"-ból lesznek az ambidexterek, vagyis olyan emberek, a kik mindkét kézzel egyformán ügyesek. Ezt a tényt, a leszoktatás lehetőségét, nyomban felhasználom arra, hogy vele egyidejüleg a rászoktatás lehetőségét igazoljam. Más szóval: a kiválóan jobbkezüt idejekorán kezdett és kitartással folytatott gyakorlással a balkéznek használatára is rá lehet szoktatni.

Hogy tényleg s mennyire a megszokás eredménye a jobbkezüség, de egyuttal a balkezüség is, azt a hipnozissal szemben tanusitott viselkedés is bizonyitja. 1898 márczius havában egy orvosnak sikerült egy négy éves leánykának balkezüségét hipnotikus szuggesztió utján eltávolitani; az eredmény már a harmadik szeszszió után teljes volt. Ha ez, a miben én nem kételkedem, igaz, akkor a szuggesztió az ambidextria érdekében is értékesithető, mert ennél nem is negativ behatásról van szó, hanem arról, hogy a balkéznek ügyességét a jobbnak analogiájára positiv értelemben létesitsük.

Hogy a balkéznek kiválóan ügyes használatáról valakit erőnekerejével, veréssel, fenyegetéssel vagy más büntetések és megtorlások alkalmazazásával mlért kelljen leszoktatni, arra értelmes ember elfogadható és okos érveket hiába keres. Ellenkezőleg, mert eltekintve attól, hogy épen munkásoknál gyakoriak a jobb kéznek sérülései, melyek után a balkéz kisegitően léphet fel, könnyen beigazolható, hogy számos foglalkozásnál, a melynél akár a nyers erő, akár különös rátermettség vagy elsajátitott ügyesség szükséges, egy másik s egyaránt ügyes kéznek birtoka már csak azért is igen értékes, mert kifáradás után amannak nyomába léphet. Van ezenkivül akárhány olyan alkalom, melynél a balkéznek szereplése kiválóan szükséges és az illető foglalkozásnak előnyére válik.

A leszoktatásnak erkölcsi rugója a szülőknél nem egyéb, mint hagyományos elfogultság és előitélet, mely a balkezüséget illetőleg uralkodik. Mindannyian tudjuk és folyton tapasztaljuk, hogy a jobbkezet a természettől erősebbnek és nemesebbnek tartják. Ezért végeznek mindent csak a jobbkézzel, ezért fognak csak vele kezet, ezért tekintik a hüség és az erő szimbolumának. A jobbkéz nagyrabecsülésében odáig mennek, hogy a nevelés nem csekély részét teszi a jobbkéz kifejlesztése, a jobbkéz használatához való szoktatás. A kis gyermeknek, ha balkezét nyujtja, azt szokták mondani: „Csunya pacsi, a másikat!" vagy „Szép pacsit!" A suta embert abnormálisnak tartják, kigunyolják és a suta ember a gunyt zokon veszi. Pedig erre is ráillik Goethének ez a mondása: Der Verständige findet alles lächerlich, der Vernünftige nichts. Ennek az elfogultságnak (hogy ne mondjam: megvetésnek) pedig nincsen semmi valódi alapja En ugy látom, hogy itt is egy különös érzés játszik közre, melyet a modern psychologusok (Spencer, Lombroso) a *misonéismus* névvel jelölnek. Ez az ujdonságszülte ellenérzés gyakori a gyermekeknél, állatoknál (a kutya pl. megugatja a rongyos koldust vagy az álarczba bujtatott embert), a müveletleneknél és a tömegeknél és egyéni vagy tömegbeli ellenségeskedéssé fajul azzal szemben, a ki a bevett szokásoktól eltér.

Hogy a balkezüség nem minősithető fogyatkozásnak s sem szégyenletes, sem megbélyegző, azt a már fentebb kifejtett physiologiai okokon kivül, bizonyitja egész sora a hirneves bal (balog) és ambidexter egyéneknek, a kik azon a téren, a melyen müködtek, valósággal számottevők. Ilyen, hogy csak egy-kettőt emlitsek, *Menzel* berlini festő (ambidexter), Kornelius *Kettel* hollandi, *Rugendas* német festő s a nagy *Holbein* az utólérhetetlen rajzoló balkézzel ép oly remekül festettek, mint a jobbal; balog a mi *Zichy* Géza grófunk, ugyszintén *Kirchhoffer* a franczia vivóiskolának egyik büszkesége. A hagyomány szerint ambidexter volt a

nagy *Kinizsi* is, mert

Két nagy kardot szokott venni kezébe
Igy rontott a pogány török fejére

Ha a jobbkezüségnek hiveit a balkezüségnek számos kiváló és gyakorlati képviselőjével nem sikerül megtériteni, akkor még egy merész lépéssel tovább megyünk és hivatkozunk azon kivételes s bizonyára nem irigylendő egyénekre, a kik mindkét kéznek hiján is kiváló, hogy ugy mondjam „kézbeli ügyességre" tettek szert. Ilyen a nálunk is megfordult *Unthan*, a ki lábával és lábának ujjaival fejt ki bámulatos ügyességet és keresi meg kenyerét. Ennek kollégája V. J. de *Henau*, „artist of the royal academy of Brussels", a ki az idén az osztendei Scalaban mutogatta magát. Még kiválóbb egy angol kéznélküli rajz- és festőművész, Bastram *Hiles*, a kitől a londoni „Magazine of Arts" 1897 évi januári füzete közölt érdekes rajzokat. Hiles Bristolban született s szenvedélyes rajzoló volt. Nyolcz éves korában egy lóvasut mindkét karját leszelte; de miután felépült, akaratereje nem engedte nyugodni s a szájába vett irónnal irt és rajzolgatott. A baleset után két évvel az iskolában első dijat nyert a szabadkézi rajzból. Azután a bristoli müvésziskolába lépett és a vizsgákat, beleértve a mintázást (!) a legjobb eredménynyel tette le és több dijat nyert. 16 éves korában akvarelleket állitott ki, jelenleg pedig egy elsőrangu diszitő-üzlet részére dolgozik és a „Royal Society of British Artists" tagja.

Távol áll tőlünk, hogy az ilyen kivételes csodalényeket szabály- és példaként állitsuk oda; csak azért emlitettük, hogy belássuk, mily valóságos gyerekjáték ehhez képest a balkéznek egyidejü nevelése, s hogy az ambidextriának meghonositása szervezeti és physikai akadályokba nem ütközik s csakis rajtunk mulik.

Különfélék.

A Budapesti Torna-Club disztornája. A Markó-utczai főreáliskola tornatermében tartotta meg a főváros egyik legrégibb és legagilisabb sportegylete a B. T. C. ez idei disztornaját, melyet fényes sikerénél fogva bátran mondhatjuk az idény legszebb disztornájának.

Nagyszámu közönseg, melynek soraiban Kiss E. János a Magyar Kerékpáros Szövetségnek elnökét, Jász Gézát a M. O. T. E. szövetségének titkárát és számos társegyesület, nemkülönben a női nem szebbnél szebb képviselőit láttuk, töltötte meg a különben is kicsi csarnok belsejét, oly annyira, hogy a közremüködőknek alig maradt hely a mozgásra.

Annál nagyobb elismerést érdemelnek a disztorna rendezői, hogy ily helyszükével küzdve mégis oly impozáns ünnepélyt tudtak bemutatni, mely igazán látványosságszámba ment.

Valamivel 7 óra előtt vonult fel 30 tornász a Rákóczy-induló hangjai mellett az egyleti zaszló alatt négyes sorokba a fabotokkal végzett szabad gyakorlatokhoz sorakozva, melynek sikerét az egylet uj müvezetőjének Kakas Gyulának köszönheti, ki teljes ambicizióval és fáradhatlan buzgalommal törekedett oda, hogy e disztornát a klub régi hirnevéhez méltóvá tegye.

A szabadgyakorlatok után a csapattornázás következett. Első csapat a *magas nyujtón*, vezette Kakas Gyula; a második csapat Otte F. vezetése alatt a *lovon*, a harmadik csapat Iszer Károly vezetése alatt a *magas korláton* tornázott.

Az első csapat gyönyörü müködése annyira lekötötte a közönség figyelmét, hogy a többi két csapat fáradozása, mely szintén elismerésre méltó volt teljesen kárba veszett.

A csapattornázás mozgalmas képét a versenytornázás váltotta fel.

Az első verseny képzettek részére magas ugrás és függélyezés volt (titkos handicap):

1. Szücs Vilmos, 2. Borbély Elemér, 3. Coray Arthur.

A haladók összetett versenyében (magas korlát és sulyemelés):

1 Waymann Ervin, 2. Kakas Béla.

Fokozatos gyakorlatok a magaskorláton volt a programm legközelebbi száma. Egyenként vagy párosával szebbnél szebb gyakorlatokat mutattak be itt a tornászok, kik számra nézve ugyan kevesen, de fáradhatlanok voltak. A gyakorlatok kitünő összeállitása, valamint azoknak gyors lepergése Kakas Gyula érdeme.

Meglepetést kéltett a minta-csapattornázás a magas lovon széltében rugódeszkával az egyes gyakorlatok nehézsége miatt. A mintacsapatokban 9-en vettek részt. Tolvajugrás, terpeszátugrás, tompor, magas kanyarlati átugrás, kézállás, ebből kanyarulati átugrás, majd átfordulás nyujtott karokkal és szabadátfordulás a ló fölött. Ezek adták a gyakorlatanyagot.

A versenybirkózás, mint rendesen most is igen érdekelte a közönséget, három pár állt ki, Kaschny—Ficzere J., Borbély—Kakas B., Guttmann—Kakas Gy., melyek mindannyian egyenlő erővel és ügyességgel birván, 3—3 percz tartamú mérkőzések eldöntetlenül maradtak.

A dijkiosztás után, melyet Kankovszky alelnök végzett, a csarnokban rendezett kedélyes társas vacsora következett, melyben a M. O. T. E. szövetség titkára, a Budapesti T. E. és Nemzeti T. E. több tagja is részt vett és melyen a lendületes szónoklatok sem hiányoztak.

Sport V.

A Magyarországi Tornaegyletek Szövetsége a f. hó 16-án megtartott igazgató bizottsági ülésből kifolyólag a következő felhivással fordul egyleteihez:

Kedves tornásztársak!

A Nemzetközi Torna-Szövetség 1903. évi augusztus 14—18 án Anversben, kapcsolatban a Belga tornaszövetség 27-ik orszagos ünnepélyével, *nemzetközi tornaversenyt* rendez, az alábbi általános szabályzat szerint felkérünk benneteket, hogy azt elolvasván, nyilatkozzatok azirán t, hajlandók volnátok-e egyletetek köréből ezen nemzetközi versenyre tornászt vagy tornászokat kiküldeni. A szövetség teljes igyekezettel oda fog hatni, hogy a nemzetközi tornaversenyben résztvehessen s ha a kiküldendő csapat megalakul, egy tiszteletdij felajánlásával fogja azt támogatni.

Alább közöljük a versenyszabályzatot s a nemzetközi tornaszövetség meghivását.

Válaszotokat mielőbb kérjük

Jász Géza, szöv. titkár. — *Berzeviczy Albert*, szöv. elnök.

Nemzetközi tornaverseny szabályai. Rendezi a Nemzetközi Torna-Szövetség igazgató bizottsága Anversben, 1903. augusztus közepén, a Belga Torna-Szövetség 27 ik orsz. ünnepélyével kapcsolatban. Minden versenyző szövetség kiküld 9 tornászt. Minden szövetség kijelöl (utób megjelölendő számban) birákat.

Meghivhatók az összes tornaszövetségek, melyek a Nemzetközi Torna-Szövetség szellemét követik, ha nem is tagjai annak.

Jelentkezni kell 1903. május 31-ig. A kiküldött tornászok költségeit ők maguk, vagy az illető szövetségek viselik. A jury tagjai költségei iránt utólag fog határoztatni.

1. A kiküldött tornászok az ünnepély szabadgyakorlatait tartoznak végezni.

2. Két kötelező s egy szabadon választott gyakorlatot és pedig korláton, lovon, nyujtón, gyürühintán.

3. Következő népies versenyekben résztvenni: 100 méter futás, magasugrás, 10 kiló sulyemelés 2 kézzel.

A közelebbi versenyszabályok 1903. áprilisban küldetnek szét.

De már előre tudomásul hozatik, hogy az egyes szövetségi csapatok egymásután külön-külön tornásznak.

A gyakorlatok a haladókéból vétetnek. Szabadon választott gyakorlatot csinálhat ki-ki mást, vagy egy csapat ugyanazt.

Az ünnepély más versenyében részt nem vehetnek a csapatok. A csapatok időbeli tornázása sorshuzás utján döntetik el.

Oklevelek fognak kiadatni.

A legelsőnek itélt csapat oklevelén kivül természetes borostyán-koszorut is kap.

A Nemzetközi Torna-Szövetség nem ad díjat, de köszönettel veszi, ha az egyes államok vagy testületek, méltóságok vagy bármely egyén mütárgyakat e czélra felajánlanak.

A nyertes szövetségek a győzelem sorrendje szerint választhatnak műtárgyakat.

A Nemzetközi Torna-Szövetség 1902. VII/8-iki levele a nemzetközi ünnep tárgyában.

Kedves társak!

A Belga Torna-Szövetség 27-iki orsz. ünnepélye Anversben lesz megtartva 1903. augusztus 14—18-án.

Az ünneprendező bizottság nevében meghivjuk önöket.

Nagyon boldogak leszünk s igen hizelgő lesz ránk nézve, ha nagyszámu és sok jeles tornász által képviseltetik magukat. Ujólag be fogják bizonyitani a testi gyakorlatnk nagy jelentőségét és a közös barátkozás folytán belga társainkkal a közös ügye ismét előbbre viszik.

A jelen tornaünnep igen fényesnek igérkezik, ez lesz az 5-ik Anversben. Belgium ezen müvészileg s kereskedelmileg jeles városában tartott tornaünnepély; egyuttal össze lesz ez kapcsolva a testnevelésre vonatkozó tárgyak, könyvek, szerek stb. kiállitásával. Továbbá az iskolaifjuság tornászati ünnepélye is akkor tartatik meg, végül ekkor fog rendeztetni az első nemzetközi tornaünnep.

Anvers önöket méltoan fogja fogadni. A büszke flamand város a hagyományos meleg vendégszeretetben fogja részesiteni az odasereglő tornássokat.

Nehéz felsorolni nevezetességeit, minden esetre muzeumai, templomai, szobrai, állatkertje, fotyója, bámulatos szép kikötője kedves emlékeket fognak önöknél hátrahagyni.

Azért mi is reméljük, hogy jövő év augusztus havában Önöket nálunk üdvözölhetjük és kimondhatjuk Önök iránti nagy rokonszenvünket és nagyrabecsülésünket.

Legszivélyesebb bajtársi üdvözlettel a Nemzetközi Torna-Szövetség állandó ig. bizottsága:

F. Blomart, titkár. *N. J. Cuperus*, elnök.

ÓVÁS!

Tudomásunkra jutott, hogy idegen gyárból származó oly pneumaticok vannak forgalomban, melyekre **védjegyhamisitás szándékával**

„Continental“

szó van bélyegezve.

Figyelmeztetjük t. vevőinket és a nagyközönséget, hogy a valódi

CONTINENTAL-PNEUMATIC

a gummiba préselt **sas** védjegyről ismerhető fel.

Egyszersmind kinyilatkoztatjuk, hogy feljelentéseket, melyek a védjegybitorlás felderitésére és megbüntetésére vezetnek, szivesen és busásan jutalmazunk.

Magyar ruggyantaárugyár részvénytársaság
Budapest.

Vivók körében

sensatiót kelt a gummiból készült, szabadalmazott

„Damascinus“-

kardmarkolat,

mely rugalmasságánál fogva **nem nyomja a kezet, elháritja a kard csúszását, megóvja a kez tyüt a kopástól.**

A cs. és kir. hadügyminiszterium 1522|1896. sz. rendeletével tanitási czélokra ajánlotta.

Bármely kardra könnyen ráerősithető.

Legtöbb államban szabadalmazva.

Viszontelárusitók kerestetnek.

Magyar ruggyantagyár részvénytársaság
BUDAPEST.

Nyomatott Schmidl Sándor kő- és könyvnyomdájában, Budapest, VI., Szerecsen-utcza 6.